

सफलतातिर बढ्दै उद्यमीहरू

(सफलताको कथाहरू)

Fair
Trade
Group
NEPAL

Oxfam

आलोक चौधरी
सचिव, पोसिबल लाइफ

विमला श्रेष्ठ
संचालक, जुगल हाते बुनाई समूह

दिलमाया बज्राचार्य
प्रशिक्षक, बुद्धमती काष्ठकला,

गीता तिम्लिस्ना
अध्यक्ष,
सारंगी डाँडा महिला कृषि सहकारी संस्था

हरिचन्द्र प्रजापति
संचालक, जोजोलापा तेरामिक्स

कृष्णबहादुर बुढाथोकी
संचालक, केबी कलेक्सन

कृष्णकमारी पौडेल (महर्जन)
संस्थापक, अनुग्रह ह्याण्डक्राफ्ट

माधव अधिकारी
संचालक-
महास्त्र महादेव निम्नर प्रोसेसिड ग्रुप

नवराज अधिकारी
प्रोग्राइटर,
मुनिक लेटर ह्याण्डक्राफ्ट प्रा. लि.

रतिमाया शापानगर
अध्यक्ष,
जौँडा महिला विकास बहुउद्देश्यीय सहकारी संस्था

रेश्मा श्रेष्ठ
संचालक, रेश्मा टेलर्स

सञ्चला निरौला
कोषाध्यक्ष, सामाजिक कार्यका लागि
सम्पूर्ण शक्ति नेपाल (इस्पा नेपाल)

सेती तामाङ
संचालक-
पिछुरी गाउँपालिका वडा नं. ७,
नुवाकोट

सुमित्रा तामाङ
संचालक, सिलाई बुनाई
साँगोचोकगाडी नगरपालिका वडा नं. ६, गौरती

सुनिता कर्माचार्य
व्यवसायी- मंगलाढे ढाका उद्योग

सुशिला राई
सिलाई व्यवसायी बिदुर नगरपालिका

गीता रिमाल
संचालक, सिलाई बुनाई
बिदुर नगरपालिका वडा नं. ४, नुवाकोट

मञ्जु मूलगुठी
बिद्यार्थी, भक्तपुर नगरपालिका

सविता. निर्मला
सिलाई उद्यमी, नुवाकोट

शोभिता शावर्य
काष्ठकला व्यवसायी, बुद्धमती, नलितपुर

परियोजना बारे

२०७२ सालको भूकम्पमा परी नेपालमा ८,७९० जना व्यक्तिको ज्यान गयो भने करीब २२,३०० व्यक्ति घाइते भए। राष्ट्रिय पुर्ननिर्माण प्राधिकरणले गरेको तथ्याङ्क अनुसार भूकम्प प्रभावित ३१ जिल्लाका करीब ८ लाख मानिस कुनै न कुनै रूपमा प्रभावित बने। व्यक्तिको मृत्यु भए, घर चर्किएर होस् या भत्किएर, पशु पंक्षी, लत्ताकपडा, खानेकुरा गुमाएर यी व्यक्तिको प्रभावित बनेका थिए।

भूकम्पको यस प्रभाव 'स्वच्छ व्यवसायी समूह नेपाल (फेयर ट्रेड ग्रुप)' मा आवद्ध व्यक्ति र तिनको उत्पादनमा नपने कुरै भएन। भूकम्पमा परिवारका सदस्य गुमे, घर गुम्यो र गरि खाने ठाउँ हरायो। सामान, उपकरण, कच्चा पदार्थ व्यवसायीबाट टाडिए। उनीहरूकोमा माग भएका सामान फिर्त हुन थाले। व्यापारको चक्र चूडियो। तत्कालमा व्यवसायीले भोगेको यी समस्या यतिमै सकिने खालका थिएनन्। यी क्षतिबाट दिगो व्यापारको अवसर पनि टुट्यो।

भूकम्पले उद्यमीको भविष्यमाथि सृजना गरेको यो अवस्था व्यवस्थापन गर्न अक्सफामको आर्थिक सहयोगमा परियोजना थालियो। परियोजना भूकम्पको गहिरो प्रभाव परेका सिन्धुपाल्चोक, नुवाकोट, काठमाडौं, भक्तपुर र ललितपुर गरी ५ वटा जिल्लामा अधि बढाइयो। प्रभावित उद्यमीको उद्यम पुनर्स्थापना गरेर जीवनमा आशा र जीविकोपार्जनमा सहजता ल्याउन 'भूकम्प प्रभावित परिवारका लागि दिगो जीविकोपार्जन परियोजना' का नामबाट अधि बढ्यो। प्रभावित क्षेत्रमा ४,५०० महिला पुरुषको जीवनमा फेरि उद्यम शुरुवात गराएर जीविकोपार्जनमा सघाउ पुऱ्याउने परियोजनाको मुख्य लक्ष्य थियो। यसअन्तर्गत १० प्रकारका उत्पादन परियोजनाका प्राथमिकता थिए। यसमा सेरामिक्स उत्पादन, फेल्ड प्रडक्ट, अदुवा प्रशोधन, बुनाइ, लप्सी प्रशोधन, छाला प्रशोधन, लेक्ता (हाते कागज) उत्पादन, सिलाइ बुनाइ र काष्ठकला र यससँग सम्बन्धित उद्यमीको

जीविकोपार्जनमा सहयोग गर्नु थियो। सन् २०१६ को जनवरी महिनामा शुरु भएको यो परियोजना २०१९ को जुन महिनामा सकिएको छ।

उद्यमशिलता विकास र व्यापार व्यवस्थापन तालिम सञ्चालन गर्नु, उत्पादन बृद्धिमा टेवा पुऱ्याउने सीप विकास तालिम दिनु, सामान, औजार तथा उपकरण उपलब्ध गराउनु, लगानी र बजारमा पहुँच पुऱ्याइदिनु, स्थानीय बजार र स्वच्छ व्यवसायी समूहको सदस्य संस्थावीच सञ्जाल निर्माण गर्नु परियोजनाका मुख्य काम थिए। त्यस्तै व्यवसायिक विकास सेवा प्रदान गर्नु, उत्पादित सामानको बिक्रि तथा प्रदर्शनी स्थलको प्रवर्द्धन गर्नु र स्वच्छ व्यवसायी कार्यक्रम शुरु गर्नुको लक्ष्यलाई व्यवहारिक सिकाइसँग अन्तरसम्बन्धित गर्नु परियोजनाका थप काम थिए।

सन् २०१९ को मार्च अन्तिमसम्ममा परियोजनाले ५,००८ उत्पादकलाई व्यावसाय पुनर्स्थापना र सुधारका लागि सहयोग गर्‍यो। उनीहरू अहिले सुधारिएको जीवन र आयमा रुपान्तरित भएको उद्यम चलाइरहेका छन्। यसबाट उनीहरूको जीवन चलेको मात्र होइन आर्थिक, सामाजिक र राजनीतिक जीवनमा पनि सुधार आएको छ। उनीहरू आत्मविश्वाशी बनेका छन् भने समाज रुपान्तरणका लागि संवाहक पनि बनेका छन्।

सन् २०१९ मार्च महिनासम्मका प्रगतिको संक्षिप्त विवरण

- ४,२२९ जना महिला सहित ५,००८ उत्पादक/उद्यमीहरू परियोजना बाट लाभान्वित भएका छन्।
- १,८७८ जना महिला सहित २,०२६ जना उत्पादक/उद्यमीहरू उत्पादनमुलक सीप विकास तालिम पाएका छन्।
- ३,१४४ जना महिला सहित ३,८०७ जना उद्यमी तथा उत्पादकहरूको प्रविधी, औजार तथा उपकरणमा पहुँच बढेको छ।
- ४१७ जना महिला सहित ४८८ जना उत्पादक/उद्यमीलाई व्यवस्थापन तालिममा दिइएको छ।

- ३,९०९ महिला सहित ४,६९८ उत्पादक/उद्यमीहरूको स्वच्छ व्यवसायी सदस्य संस्था तथा स्थानीय क्रेताहरु संग बजार सम्बन्ध स्थापना भएको छ।
- उत्पादक/उद्यमीहरूले एउटा एशिया ट्रेड फेयर र ६ वटा स्थानीय स्तरका व्यापार मेला तथा प्रदर्शनी आयोजना तथा उक्त प्रदर्शनीहरूमा भाग लिएका छन्।
- स्वच्छ व्यवसायको सिद्धान्त र अभ्यास प्रवर्द्धनको लागि ३ वटा वर्ल्ड फेयरट्रेड दिवस मनाउन सघाएको। स्वच्छ व्यवसायको सिद्धान्त र अभ्यासलाई प्रवर्द्धन गर्न ५ वटा पैरवी कार्यक्रम संचालन गरेको।
- भविष्यमा भइपरि आउने जोखिम न्युनिकरणको लागि व्यवसायी समूह नेपाल र ६ वटा सदस्य संस्थाहरूलाई आकस्मिक योजना बनाउन सहयोग गर्नुका साथै क्षामता विकास तालिम सञ्चालन प्रदान गरेको।
- एउटा उद्यमशाला (व्यवसाय विकास सेवा केन्द्र) को स्थापना भएको।
- उत्पादित सामानको बिक्रि तथा बजार प्रवर्द्धनमा सघाउ पुऱ्याउन बिक्रि तथा प्रदर्शनी कक्षको प्रवर्द्धन गरेको छ।

यस पुस्तकमा संग्रह गरिएका सफलताका कथाहरू – भूकम्पबाट पाताल भएका व्यवसायी, कडा यत्नका साथ माथि उठ्ने क्रममा प्राप्त गर्दै गएको उज्यालोको पाटोतिर लक्षित छन्। अक्सफाम र स्वच्छ व्यवसायी समूहको सहयोगमा माथि उठ्ने क्रममा भोगेका अनुभन र सिकाइ कथाका मुल विषय हुन्।

यो पुस्तक अक्सफाम र स्वच्छ व्यवसायी समूह नेपालको सहयोगमा कडा परिश्रमका साथ आफ्नो जीवन सफलता तर्फ रुपान्तरण गर्ने ५ वटा जिल्लाका उत्पादक/उद्यमीहरूका कथाको संग्रह हो। यी सफलताका कथाहरू यस्तै दुःखबाट अगाडि बढ्न प्रयत्न गर्नेहरूका लागि सिकाइ र अविरोध प्रयासका लागि प्रेरणा बन्नेछन् भन्ने हाम्रो आशा हो।

फरक क्षमता भएकाहरुका लागि नयाँ सुरुवात

अपाङ्गता भएर जीवन चलाउनु व्यक्तिको इच्छा होइन बाध्यता हो। यो बाध्यता अरुले नबुझिदिदा अपाङ्गता भएका व्यक्तिको जीविकोपार्जन दुःखद हुने गरेको छ। यसो भनेर सबै मान्छे अरुको बाध्यता नबुझ्ने पनि हुँदैनन् अरुको समस्या बुझेर सहज जीवनयापनका लागि सहयोग गर्ने व्यक्तिमा पर्छन्, पोसिबल लाइफ सेन्टरका सचिव आलोक चौधरी। उनको यो यात्रामा साथ दिएको छ, भूकम्प प्रभावित परिवारका लागि दिगो जीविकोपार्जन परियोजनाले।

पोसिबल लाइफ सेन्टरले अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुको जीवन सहज बनाउने प्रयास गर्छ। यस सेन्टरमा अहिले १४ जना अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरु सहभागी छन्। शारीरिक रुपमा फरक क्षमता भएका व्यक्तिमा भएको सिलाई कटाइ सम्बन्धी सीपलाई आयमा रुपान्तरण गर्न चलाइएको यस सेन्टरलाई

स्थापना कालमा टिक्नै गाह्रो थियो। उद्देश्यअनुरूप अगाडि बढ्न सेन्टरमा औजार र उपकरण नभएको बेला, भूकम्प प्रभावित परिवारका लागि दिगो जीविकोपार्जन परियोजना संग पोसिबल लाइफ सेन्टरको सम्पर्क भयो। परियोजनाले ५ वटा सिलाई मेसिन, एउटा कटिङ टेबल, १ वटा ओभरलक मेसिन, ५ वटा कैंची र ५ वटा कुर्सी सहयोग गर्‍यो। त्यसपछि सेन्टरमा आउने सीप भएका हातले काम पाउन थाले। त्यति मात्र होइन काम गर्नेहरुको आय अवस्थामा सुधार हुन थाल्यो। अहिले सेन्टरमा काम गर्नेको आय दोब्बर भएको छ। पहिले सेन्टरमा काम गर्नेको मासिक आय ७ हजार जति हुन्थ्यो भने परियोजनाको सहयोग पछि १३ हजार हुने गरेको छ। सेन्टरबाट महिलाले लगाउने म्याक्सी, गाउन, पेटीकोट पुरुषले लगाउने दौरा-सुरुवाल, टोपी र बच्चाका लागि खास्टो तयार गरिन्छ।

सेन्टर सञ्चालन भएको जग्गाको भाडा वार्षिक रुपमा ३० हजार रुपैयाँ बुझाउनु पर्छ। यहाँ पहिले 'एउटा मेसिनमा दुई जनाले काम गर्नुपर्ने बाध्यता थियो ५ वटा मात्रै मेसिनले काम गर्दै आएका थियौं, उत्पादन कम हुन्थ्यो,' पोसिबल लाइफ सेन्टरका सचिव आलोक चौधरी भन्छन्, 'अहिले परियोजनाले मेसिन सहयोग गरेपछि उत्पादन बृद्धि भएको छ। बजारको माग पनि बढेको छ। यसले काममा सहजता थपिदिएको छ।'।

अन्य गार्मेन्टसँग कपडा किनेर ल्याउने र अर्डर अनुसारका सामान तयार पार्दा नाफा कम हुने भएकोले, सिलाईका लागि आवश्यक पर्ने कपडा आफैँ ल्याउने सेन्टरको योजना छ।

आलोक चौधरी

सचिव, पोसिबल लाइफ सेन्टर, काठमाडौं

व्यवसायले आँटिलो बनायो

बिमला श्रेष्ठ

सञ्चालक, जुगल हाते बुनाइ समूह
चौतारा सागाचोकगढी नगरपालिका,
वडा नं. ५ चौतारा, सिन्धुपाल्चोक

समूहमा बसेर साथी संगीसँगै काम गर्दा जोखिम मोल्न आँट आउने रहेछ। यसले म केही गर्न सक्छु भन्ने आत्म विश्वास पनि बढ्ने रहेछ। सिन्धुपाल्चोक जिल्लाको चौतारा साँगाचोकगढी नगरपालिका वडा

नं. ५ की ४८ वर्षीय बिमला श्रेष्ठ भन्छिन् – पहिले त जीवन चलाउने सीप नै थाहा थिएन। २०७४ साल देखि उनलाई उद्यमी हुनुको स्वाद त्यतिबेला थाहा भयो जुनवेला, जुगल हाते बुनाइ समूह स्थापना गरेर १३ जना साथी संगीसँगै बसेर काम शुरू गरिएको थियो। उनी ऊनको सुइटर, गलवन्दी, पञ्जा, टोपी, मोजा लगायतका सामग्री बनाउँछिन्। त्यतिबेलाको काम गराई अलि दुःख हुने खालको थियो। बिमला भन्छिन् – भूकम्प प्रभावित परिवारका लागि दिगो जीविकोपार्जन परियोजनाले व्यवसायिक तालिम र व्यवस्थापकिय तालिम दिएपछि काम गर्ने तरिका नै बदलियो। व्यवसायको रूप नै फेरियो र आम्दानी पनि बढ्यो।

‘तालिम पछि राम्रो भइरहेको छ,’ जुगल हाते बुनाइ समूहकी सञ्चालिका बिमला थिन्छिन् ‘तालिमबाट बजारको डिजाइन अनुसार अर्डर आउँदा समेत काम गर्न सकिने भएको छ। अहिले भ्याइ नभ्याइ भइरहेको छ, अहिले हाफ सुइटरको माग धेरै छ।’

समूहबाट उत्पादन भएका सामग्री स्थानीय बजारमै विक्री वितरण हुने गरेको छ। उनी अरुलाई पनि उद्यमी बनाउन चाहन्छिन्। तालिम लिन चाहनेलाई आफुले जानेको सीप सिकाउँछिन्। यसरी सिकाएका कतिले त घरमै बसी बसी महिनाको ७ हजार रुपैयाँभन्दा बढीको व्यापार गर्छन्। बिमलाको मासिक व्यापार १७ हजार रुपैयाँको हाराहारीमा पुग्छ।

यसरी व्यापार गर्दा आम्दानी हुने भएपछि उनीलाई घरको खाँचो टार्न सजिलो भएको छ। उनी भन्छिन्– आफैँसँग पैसा भएपछि धेरै सजिलो भो। पैसा भएपछि केहि नयाँ गरौं भन्ने आत्मविश्वास पनि बढेको छ।

बजार बढाउन पाए, उत्पादन बढाउन हुन्थ्यो। यसले अझ सहज हुन्थ्यो। समूहका महिलाहरु अहिले स्थानीय बजारसँगै वाहिरी बजारको खोजीमा छन्। यहि क्रममा परियोजनाले व्यवसाय प्रवर्द्धनका लागि स्वच्छ व्यवसायी समूहको सदस्य संस्थाहरु साना हस्तकला र सार्क सपको स्थलगत भ्रमण पनि गराएको छ। भविष्यमा आफ्नो उत्पादन सामग्री बेच्नका लागि स्थानिय बजार क्षेत्रमै विक्री केन्द्र राखेर अगाडि बढ्ने लक्ष्यका साथ उनीहरु काम गरिरहेका छन्। केही उद्यम गर्न हिजोसम्म आँट र आत्मविश्वास नभएका महिलाहरुमा आज म पनि केही गर्न सक्छु भन्ने आँट आएको छ। यो अनुकरणीय परिवर्तन हो।

सीपले बनायो उद्यमी

२०७२ सालको महाभूकम्पले बस्ने ठाउँ, लगाउने कपडा र गरि खाने सामान पुरिदिएपछि शुन्यतामा पुगेकी दिलमाया बजाचार्य अहिले व्यवसायी बनेकी छिन् । ३ वर्षको अवधिमा शुन्य बाट व्यवसायी बन्नु उनको जीवनको अनुकरणीय पक्ष हो ।

दिलमाया बजाचार्य

उद्यमी, बुडमती काष्ठकला
ललितपुर महानगरपालिका, वडा नं. २२
बुडमती, ललितपुर

स्थानीय स्तरमा काष्ठकला सम्बन्धी तालिम दिने बजाचार्य तालिमप्राप्त व्यक्तिहरुलाई रोजगारी पनि दिन्छिन् । हातमा सीप हुनेलाई आय आर्जन गर्न कठिन छैन तर जाँगर चलाउनु पर्छ । यही सोचेर २०५३ सालदेखि व्यवसाय संचालन सँगै सीप सिकेर व्यवसाय गर्न चाहनेहरुलाई नियमित काष्ठकला सम्बन्धी सीप सिकाएर आफ्नै व्यवसायमा काम पनि दिन थालेकी थिइन् । २०७२ सालको भूकम्पले भत्काएको घरमा तालिम दिने सामग्री र काष्ठकला सम्बन्धी औजार पुरिएपछि उनका आँखा अगाडि अँध्यारो मात्र देखिन थाल्यो । त्यसपछिका दिन काम गर्न नसक्ने अवस्थामा पुगे । जब भूकम्प प्रभावित परिवारका लागि दिगो जीविकोपार्जन परियोजना उनको सम्पर्कमा आयो, तब मात्र उनमा नयाँ जीवनप्रति आशा पलायो । परियोजनाले २ वटा आधारभूत र एउटा एडभान्स गरी ३ वटा तालिम संचालनका लागि सहयोग गर्‍यो । यो तालिमले एकातिर आफैँभित्रको आत्मविश्वास बढायो भने अर्कोतिर अरुलाई उद्यमी बन्ने बाटो पनि देखायो । तालिम पश्चात उनलाई आवश्यक दक्ष जनशक्तिको आपूर्ति पनि भएको छ ।

‘भूकम्पपछि औजार जति सबै हराएका थिए’ उनले भनिन्, ‘परियोजनाले ३ पटक गरेर तालिमका साथै कामगर्ने औजारहरु सहयोग गरेपछि जागरुकता आयो र काममा फर्कने आँट ल्यायो ।’ पछिल्लो समय उनले २४ जना महिला र ८ जना पुरुष गरी ३२ जनालाई काष्ठकलासम्बन्धी तालिम दिएर दक्ष

बनाएकी छिन् । त्यसमध्ये अहिले १५ जना उनीसँगै व्यवसायिक रूपमा काम गरिरहेका छन् भने केही स्वरोजगार र उद्यमी भई काम गरिरहेका छन् । उनको समूहमा काम गर्ने अधिकांश गृहिणी महिला छन् । उनीहरु मासिक सरदर १५ हजार देखि ३० हजार रुपैयाँसम्म आम्दानी गर्छन् । भूकम्प अघिको अवस्था भन्दा अहिले व्यापारमा धेरै सुधार भएको र व्यवसायमा पनि २० प्रतिशत जतिको वृद्धि भएको उनी बताउँछिन् । भूकम्पको कम्पनले सृजना गरेको दुःखको अवस्थाबाट आफू पनि उठ्नु र अरुलाई पनि उठाउनु उनको जीवनको सबैभन्दा महत्वपूर्ण र सफल क्षण हो । उनी आफैँ पनि बुडमती काष्ठकला समूहबाट उत्पादन हुने विभिन्न १५० प्रकारका काष्ठकला बजार पठाउँदै आएकी छिन् । उनी भन्छिन्, ‘अझैपनि एडभान्स तालिमको आयोजना गर्न सकियो भने रोजगारी सिर्जना गर्न र युवाहरुलाई स्वरोजगार बनाउन सकिन्थ्यो ।’ सीप सिक्न आउनेहरुलाई सबै खालका औजार एक थान दिएर पठाउन पाए उनीहरु उद्यमी बन्न सक्ने थिए भन्ने कुरा उनको मनमा खड्किरहन्छ ।

यसकारण दिलमाया अर्गुवा उद्यमी बनेकी छिन् ।

गोदावरी नगरपालिका- ७ देवीचौर, ललितपुरमा सारङ्गीडाँडा महिला कृषि सहकारी संस्था छ। करीव सात वर्षअघि २५ जना महिलाको समूह बनाएर स्थापना गरिएको यस सहकारीमा अहिले २१५ जना महिला आवद्ध छन्। सहकारीले स्थापना कालमा तरकारीको बीउविजन सम्बन्धी काम गर्‍यो। आफ्नै लयमा अघि बढिरहेको काम २०७२ सालमा महाभूकम्प आएपछि सहकारी अवरुद्ध भयो। यसबाट हुँदै आएका काम रोकिने अवस्थामा पुगे। यतिसम्मकि अब सहकारीले के गर्ने भन्ने प्रश्न त्यसबेला पेचिलो बन्न पुग्यो। सञ्चालकहरू बीच अलमल्लको अवस्था आयो।

गीता तिमिल्सिना

अध्यक्ष, सारङ्गी डाँडा महिला कृषि सहकारी संस्था,
गोदावरी नगरपालिका वडा नं. ७ देवी चौर

उही अन्यौलताका बीच सहकारीसँग नियमित काम गर्दै आएको स्वच्छ व्यवसायी समूह नेपालको सदस्य संस्था याक एण्ड यती इन्टरप्राइजेज प्रा.लि.मार्फत भूकम्प प्रभावित परिवारका लागि दिगो जीविकोपार्जन परियोजनासँग सम्पर्क भयो। त्यस पछि, परियोजनाले अन्यौलतामा परेका महिलाहरूलाई व्यवसायिक परामर्श तथा लप्सीका परिकार बनाउने पद्धतिका विषयमा आधारभूत र पुनर्ताजगी तालिम दियो। तालिम सकिए पछि सहकारीलाई परियोजनाले केही थान मेसिन उपलब्ध गरायो।

‘लप्सी व्यवसाय कसरी अगाडि बढाउने भन्नेमा हामीलाई अन्यौलता थियो,’ सहकारीकी अध्यक्ष गीता तिमिल्सिनाले भनिन्, ‘परियोजनाले लेदो बनाउने पल्प मेसिन, प्याकिङ गर्ने मेसिन र प्याकिङकै लागि हाते मेशिन, धुलो बनाउने मेशिन, डिजिटल तराजु सहयोग गरेपछि तालिमपछिको २ महिनाभित्र करिब डेढ लाख रुपैयाँको व्यापार गर्न सफल भयो। अहिले सहकारीमा देवीचौर र वरपर सिजनमा उत्पादन हुने करीव दैनिक २ सय किलोग्राम लप्सी संकलन हुँदै आइरहेको छ। त्यसरी संकलन हुने लप्सीबाट उत्पादन हुने सामग्रीमा धुलो टाँसिने समस्या हुने भएकाले धुलो नछिर्ने फाइबरको घर बनाउन परियोजनाको आवश्यक सहयोगमा

हातेमालो गर्दै व्यावसाय

सहकारीले फाइबरको घर बनाउने कार्य अगाडि बढाएको छ। यसले प्रतिस्पर्धी बजारमा गुणस्तरीय उत्पादनलाई व्यवस्थित रूपमा पुऱ्याउन पनि सजिलो हुने छ। परियोजनाले बजारीकरणको लागि पनि सहजिकरण गरिदिएको छ। त्यसैले लप्सीबाट उत्पादन हुने कुनै पनि परिकारको बजारको समस्या छैन। सहकारीले अहिले लप्सीबाट उत्पादन गर्दै आइरहेको खाली माडा, चिनीक्याण्डी, सेतो क्याण्डी, रातो क्याण्डी, सुकृटीलगायतका सामग्री काठमाडौं, भक्तपुर र ललितपुरका विभिन्न स्थानका बजारबाट बिक्री वितरण गर्दै आएको छ।

यसबाट सहकारीमा आवद्ध महिलाको जीवनमा आत्मविश्वास बढेको छ। उनीहरूले कम श्रममा धेरै प्रतिफल पाउन थालेका छन्। उनीहरूको सामाजिक प्रतिष्ठा बढेको छ भने घर चलाउनु अरुको भर पर्नु पर्ने अवस्था सकिएको छ। उनीहरूको जीवनमा परियोजनाले पारेको प्रभाव हो यो।

परम्परागत व्यवसायमा नयाँ प्रविधि

हरिचन्द्र प्रजापतिले यो वर्ष करीब २० लाख रुपैयाँ बराबरको व्यापार गरे। गएको वर्ष उनको व्यापार यसको ठुचाकै आधा अर्थात् १० लाख रुपैयाँ मात्र थियो। मध्यपुर ठिमी वडा नं. ५ मा उनले स्थापना गरेको जोजोलपा सेरामिक्स व्यवसाय छ। यसैबाट उनको जीवन चलेको छ भने स्थानिय मानिसहरुलाई रोजगारी पनि प्रदान गरिरहेको छ।

व्यापार बढाउन सानोतिनो प्रयत्नले मात्र पनि धेरै प्रभाव पार्दो रहेछ। एक वर्ष अधिसम्म परम्परागत रूपमा व्यवसाय चलाएर रूपान्तरित भएका प्रजापति भन्छन् – हस्तकला उत्पादक संघमार्फत भूकम्प प्रभावित परिवारका लागि दिगो जीविकोपार्जन परियोजनाले दिएको विद्युतीय चुल्होले मेरो व्यापारलाई दोब्बर बनाइदियो। “विद्युतीय चुल्हो पाएपछि वातावरण पनि स्वच्छ भयो, उत्पादन पनि बढ्यो,” प्रजापति थप्दै भन्छन्, “गत वर्षसम्म मुस्कलले १० लाख बराबरको व्यापार हुन्थ्यो, अहिले विद्युतीय चुल्होका कारण उत्पादनमा बृद्धि भएको छ,

व्यापार पनि दुई गुणा बढेको छ।” एक त उनले परियोजनाबाट सामान पाए भने, त्यो भन्दा बढी उनले ज्ञान पाए। यस अधि प्रविधिकाले बारेमा उनलाई थाहा नै थिएन। त्यसैले व्यवसाय बढाउने वा सुधार गर्नेतर्फ उनको कहिल्यै ध्यान गएन। अहिले उनको मनमा व्यवसायिक योजनाहरु आउन थालेका छन्। नयाँ सम्भावनाहरु देख्न थालेका छन्।

विद्युतीय चुल्हो भएकै कारण उनले काममा सहयोग गर्ने कामदारको संख्या पनि बढाएका छन्। व्यवसायबाट पहिले आफैलाई जीवन चलाउन धौ-धौ परेको स्मरण गर्दै प्रजापति भन्छन् – अहिले त अरुलाई पनि जागिर दिएको छु। उनकोमा काम गर्नेले मासिक ५ हजार रुपैयाँदिखि ४० हजार रुपैयाँसम्म तलब लिन्छन्। उनका उत्पादनहरु काठमाडौंको कमलपोखरी, भेडासिंह, नयाँ ठिमीमा रहेका पसलबाट र परियोजनाले सञ्चालन प्रवर्द्धन गरेको द मार्केट आउटलेटबाट विक्री गर्छन्। यति मात्र होइन, उनी स्वच्छ व्यवसायी समुह नेपालको सदस्य संस्था हस्तकला उत्पादक संघको माग र डिजाइन अनुसारका सामानहरु आपूर्ति गर्दै आएका छन्।

वर्ष दिन अधिसम्म परम्परागत व्यवसायमै रमाइरहेका प्रजापति अझै २/३ वटा विद्युतीय चुल्हो थपि कामलाई अझ बढाउने तयारीमा छन्। उनी भन्छन् “यति गर्न पाए व्यापार चार गुणाले बढ्थ्यो र अझ धेरै मानिसलाई रोजगारी दिन पाईन्थ्यो।”

हरिचन्द्र प्रजापति

सञ्चालक, जोजोलपा सेरामिक्स
मध्यपुर थिमी नगरपालिका, वडा नं. ५
चपाचो, भक्तपुर

अहिले उनको व्यवसायको सबैतिरबाट प्रशंसा हुन थालेका छन्। कोही-कोही त म पनि यस्तै गर्छु, कसरी काम थाल्ने भनेर सोध्न पनि थालेका छन्। अरुले यसरी व्यवसायिक विषयमा कुरा गर्दा प्रजापति गर्व महसुस गर्छन्।

कृष्णबहादुर बुढाथोकी

सञ्चालक, केबी कलेक्सन
कीर्तिपुर नगरपालिका, वडा नं. ४ चम्पादे
वी, मच्छेगाडा, काठमाडौं

मन्द गतिमा, आफ्नै लयमा घरेलु व्यवसाय सञ्चालन गर्दै आएका कृष्णबहादुर बुढाथोकीको दैनिकी अहिले फेरिएको छ। बुढाथोकी ऊनबाट पर्स, कि-रिड, टोपी, फूल, कुसन लगायतका सामान उत्पादन गर्छन्। २०७५ सालको अन्त्यतिर स्वच्छ व्यवसायी समूह नेपाल र अक्सफामद्वारा सञ्चालित भूकम्प प्रभावित परिवारका लागि दिगो जीविकोपार्जन परियोजनासँग काम गर्न सुरु गरेपछि उद्योग चलाउने उनको तौर तरिकामा नै परिवर्तन भएको हो।

परम्परागत रुपमा व्यवसाय गरिरहेका बुढाथोकीलाई परियोजनाले व्यवसायलाई आधुनिकीकरण गर्नका लागि जूकी मेसिन, स्टील दराज, स्टील च्याक, प्रिन्टर मेसिन दिए पछि उनको काम गर्ने शैली नै फेरियो। 'सुरुमा काम अलि सुस्त गतिमै हुन्थ्यो,' उनले भने, 'परियोजनाले आधुनिक सामग्री उपलब्ध गराएपछि अहिले छिटो छरितो रुपमा उत्पादन भइरहेको छ, सामान हुँदा त काम गर्न पनि सजिलो हुने रहेछ।'।

२०६७ सालदेखि व्यवसायमा लागेका कृष्णबहादुरकोमा १० जना कामदारसहित ३० जना व्यक्तिले रोजगार पाएका थिए। परियोजनाको सम्पर्क पछि उनले ८ जना व्यक्तिलाई काममा थपे। उनीसँग काम गर्ने कामदारहरूले अहिले मासिक ८ देखी १० हजारसम्म कमाउने गरेका छन्। त्यतिबेला सम्ममा उनलाई परियोजनाले बजारसँग जोडिसकेको थियो। त्यसपछि उनले उत्पादन गरेका सामग्री स्वच्छ

माथि उठ्दै व्यवसाय

व्यवसायी समूह नेपालको सदस्य संस्था मानुषी मार्फत बिक्री गर्न थालेका हुन्। उनी उत्पादित सामान साना हस्तकलामा पनि पठाउँछन्। हाल उनको संस्थाले वार्षिक ३५ लाख रुपैयाँको कारोबार गरिरहेको छ। व्यवसायलाई प्रतिस्पर्धी बनाउन सकिने रहेछ भन्ने आत्मविश्वास अहिले उनमा आएको छ। अझै आधुनिक रुपमा अगाडि बढ्नु पर्ने कुरा बुझेर, उनी भन्छन् – व्यवसायलाई गुणस्तरीयता बनाउन लगानी बढाउने पर्ने रहेछ।

उद्यमशिलताबाट सामाजिक समृद्धि

ललितपुर नखिपोटकी कृष्णकुमारी पौडेल (महर्जन) को नाम टोलमा चर्चा हुन थालेको छ। उनको नामको चर्चा हुन थालेको धेरै भएको छैन। कृष्णकुमारीलाई हस्तकला सम्बन्धी कामबाट टोलमा उदाहरणको रूपमा हेर्न थालिएको हो।

जीवन चलाउ सजिलो छैन। काम गर्ने बित्तिकै पैसा आउँछ भन्ने पनि हुँदैन रहेछ। पहिले उनी आफ्नै तरिकाले काम गर्थिन्। उनमा प्राविधिक ज्ञान थिएन। उत्पादित सामानको प्रतिस्पर्धी बजारसँग सम्पर्क पनि थिएन। भूकम्प प्रभावित भएका कारण जब उनलाई भूकम्प प्रभावित परिवारका लागि दिगो जीविकोपार्जन परियोजनाले सहयोग गर्ने भयो त्यसपछि बल्ल व्यवसायबाट केही हुन्छ भन्ने आशा पलायो। बिगतमा गरेका काम सम्भन्दा गर्दै उनी भन्छिन् – 'पहिलेको जसरी मात्र काम गरेको भए, गुजारा त चल्थ्यो होला तर खास प्रगति हुने थिएन। परियोजना आएपछि बल्ल पो बुझें।' भूकम्पपछिका ३ महिना, कृष्णकुमारीका लागि साह्रै अप्ठ्यारा थिए। व्यवसायिक नभएकोले दुःख थियो। उद्यमशीलता विकास तालिम पछि अहिले

कृष्णकुमारी पौडेल (महर्जन)

संस्थापक, अनुग्रह ह्याण्डक्राफ्ट
ललितपुर महानगरपालिका, वडा नं. १३
नखिपोट, ललितपुर

कृष्णकुमारीमा आँट थपिएको छ। दुःख पच्यो भने केही गर्न सक्छु भन्ने उनमा आएको आत्मविश्वास सम्भन्दा लायक परिवर्तन हो।

उनले संचालन गरेको अनुग्रह ह्याण्डक्राफ्ट लाई परियोजनाले ४ वटा तान (ह्याण्डलुम), १ वटा वार्पिड डुमलगायतका सामग्री सहयोग गरेको थियो। सामान दिए पछि तिनीहरूको उपयोग र व्यवसायिक उत्पादन गर्न ४५ दिनको आधारभूत र एडभान्स तालिम दियो। तालिम पछि उनलाई वस्तुको बजारीकरणका लागि ठूलो सहयोग पुऱ्यायो। अहिले व्यापारमा गतिशीलता छिएको छ। कृष्णकुमारी भन्छिन् – 'परियोजनाले प्रविधि र सीपमा सहयोग गरेपछि आधुनिक र व्यवसायिक रूपमा व्यवसाय सञ्चालन भइरहेको छ।' ७ जना महिलाले रोजगारी पनि पाएका छन्। उनको ह्याण्डक्राफ्टबाट उत्पादित सामग्रीहरूको बजारसँगै हस्तकला सम्बन्धी प्रदर्शनीहरूमा राष्ट्रिय विक्री हुन्छन्। उनी अहिले मासिक १ लाख रुपैयाँसम्मका सामान विक्री गर्छिन् भने मासिक ३०,००० देखि ५०,००० सम्म आम्दानी गर्छिन्।

समूहबाट व्यक्तिगत उद्यमशीलता प्रवर्धन गर्न सकिन्छ। नुवाकोट जिल्लाको पञ्चकन्या गाउँपालिका वडा नं. ४ थप्रेकमा रहेको महारुद्र महादेव अदुवा प्रशोधन समूहलाई यसको सिकाई मान्न सकिन्छ।

कथा २०७२ सालको महाभूकम्प र यसले सामान्य जीवनमा पारेको प्रभावबाट शुरु हुन्छ। भूकम्पले यस क्षेत्रमा भएको मानवीय क्षतिसंगै गाँस, बास र कपासको अभाव सृजना गरिदिएको थियो। मर्ने मरेर गईहाले, बाँच्नेले गरिखानु पर्ने थियो। तत्कालका लागि आएका राहतले छाक टर्थो तर त्यो दिगो थिएन। छाक टरेर मात्र हुने अवस्था थिएन। त्यहीवेला थप्रेकमा भूकम्प प्रभावित परिवारका लागि दिगो जीविकोपार्जन परियोजना पुग्यो। यसपछि नौलो आशा पलायो।

यो यात्रामा महारुद्र महादेव कृषि सहकारीको भूमिका महत्वपूर्ण छ। उक्त सहकारीका अध्यक्ष माधव अधिकारी हुन्। अधिकारीले सहकारीको अदुवा प्रशोधन विभागको जिम्मेवारी पनि सम्हालेका छन्। उनी त्यस विभागका व्यवस्थापक हुन्। यस विभागलाई महारुद्र महादेव अदुवा प्रशोधन समूह नाम दिइएको छ। जिल्ला कृषि कार्यलयबाट अदुवा पकेट क्षेत्र घोषणा गरिएको गाविसका अदुवा उत्पादकहरू उचित बजार नपाएर निरास भएको अवस्थामा स्वच्छ, व्यवसायी समूह नेपालको परियोजना संचालन भएपछि अहिले

माधव अधिकारी
सञ्चालक-
महारुद्र महादेव अदुवा
प्रशोधन समूह, पञ्चकन्या
गाउँपालिका- ४ थप्रेक,
नुवाकोट

कृषकको मुहारमा खुसी छाएको अधिकारी बताउँछन्।

सहकारीमा किसानबाट संकलन भएको अदुवा प्रशोधन तथा बजारीकरणका लागि राम्रो व्यवस्था थिएन। भूकम्पपछि सहकारीलाई भूकम्प प्रभावित परिवारका लागि दिगो जीविकोपार्जन परियोजनाले प्राविधिक रूपमा सहयोग गरेपछि व्यापारको परिमाण बढ्न थाल्यो। मेशिन, प्रशोधन तालीम, व्यवसायिक तालिम, बजार भ्रमण लगायतका क्रियाकलापपछि पाउडर बनाई बजार सम्म पुराउन सजिलो भएको छ। परियोजनाबाट सहकारीलाई अदुवा धुने, चाना काट्ने,

पाउडर बनाउने, प्याकेजिङ गर्ने र ग्राइण्डर मेसिनसँगै सोलार वापर सेट उपलब्ध गराएपछि व्यवसाय पूर्ण बनेको हो।

‘सहयोग पाएपछि गर्न सकिन्छ भन्ने लाग्यो। परियोजनाबाट तालिम पनि पाएँ,’ व्यवस्थापक अधिकारी भन्छन्, ‘अभै ठुला मेसिनसहित प्याकेजिङ र लेबलिङको व्यवस्था गर्न सकेमा ठूलो मात्रामा उत्पादन र प्रशोधन गर्न सकिने थियो।’ अब हामी

उद्यमशिलताका लागि सहकार्य

सक्षम भइसकेका छौं। बाटो पनि देखियो। यही बाटोमा हिँडेर हामी व्यवसायिक रूपमा सफल हुन्छौं। अधिकारी भन्छन् – सामानको बजारीकरणसँगै कहिले मूल्य बढ्ने र कहिले सस्तिने समस्या मिलाउने क्षमता पनि बढेको छ। यसका लागि भण्डारण क्षमता पनि बढाउनु छ, म यतातिर लागेको छु।

समुहले, थप्रेक क्षेत्रका करीब २० जना किसानले लगाएको अदुवा खरिद गर्छ। त्यसलाई प्रशोधन गर्छ। धुलो बनाउँछन्। यसरी तयार भएको पाउडर स्थानीयसँगै काठमाडौं पठाउँछन्। अब समूहले किसानलाई अदुवा खेतीका लागि हौसला दिएर अगाडि बढाउने योजनामा छ। यसबाट स्थानीय महिलाको आयमा वृद्धि हुने भएकोले घरको गर्जो टार्न अरुको बाटो हेर्नु नपर्ने ठाउँमा पुग्ने अधिकारीको अपेक्षा छ। गाउँभरि जाँगर छाएको छ, यिनलाई बटुलेर आयमा रुपान्तरण गर्ने अधिकारीको लक्ष्य छ।

उद्यमशीलताका १५ वर्ष

नवराज अधिकारीले छात्रालाका सामाग्री बनाउन थालेको करिब १५ वर्ष भयो। ज्वालामुखी गाउँपालिका - वडा नं. २ मैदी, धादिङ्का ४५ वर्षीय अधिकारीको व्यवसाय काठमाडौंको तारकेश्वर नगरपालिका - वडा नं. ६ मा छ। नेपालटारमा युनिक लेदर ह्याण्डक्राफ्ट प्रा. लि. का नामबाट व्यवसाय चलाउन थाल्दा चल्छ कि चल्दैन भन्ने ठूलो अन्यालता थियो। २०७२ बैशाख १२ गतेको विनाशकारी भूकम्पले त उनको व्यवसायलाई नराम्ररी धक्का दियो। त्यसपछि ४ महिना व्यवसाय पूरै बन्द भयो। त्यसपछि व्यवसायलाई विस्तारै पुरानै लयमा फर्काउने गतिमा काम गर्न थाले। तर, सोचेजस्तो हुन सकेको थिएन। कारण थियो पुरानो प्रविधि र पर्यटन व्यवसायमा आएको कमी।

उनको व्यवसायलाई जीवन दिने क्रममा, भूकम्पबाट क्षति व्यहोरेका लघु तथा साना व्यवसायीलाई राहत र व्यवसाय विस्तार गर्न सहयोग गर्ने उद्देश्यले स्वच्छ व्यवसायी समुह नेपालको सदस्य संस्था साना हस्तकला मार्फत 'भूकम्प प्रभावित

परिवारका लागि दिगो जीविकोपार्जन परियोजना" सहयोग पछि उत्पादन, गुणस्तर र बजारीकरणमा सुधारभयो। परियोजनाले उपलब्ध गराएका केही मेसिनरी सामाग्रीबाट व्यवसाय चलन थाल्यो। त्यसपछि, परियोजनाले क्रमशः उनको व्यापारलाई आधुनिकीकरण गर्न र विस्तार गर्न सघाउ पुऱ्यायो। यस क्रममा उनले नयाँ प्रविधिका ४ वटा जुकी मेसिन र १ वटा ओभरलक मेसिन पाए। त्यसपछि, उनको व्यापारले विस्तारै गति लिन थाल्यो।

'सामान्य खालका मेसिनबाट काम गर्दा मासिक ३/४ लाखको व्यापार हुन्थ्यो,' नवराज भन्छन्, 'परियोजनाले उपलब्ध गराएका आधुनिक मेसिनको प्रयोगपछि, मासिक ५/६ लाख रुपैयाँसम्मको व्यापार हुन थालेको छ।' २ लाख रुपैयाँ लगानी गरेर व्यवसाय शुरु गरेका उनले अहिले व्यवसायको पुँजी ७० लाख रुपैयाँ पुऱ्याएका छन्। उनको व्यवसायमा अहिले ९ जनालाई रोजगारी दिएका छन्।

यसरी उनको काममा सघाउ पुऱ्याउने जनशक्तिले पहिले बढीमा मासिक ९ हजार रुपैयाँ पारिश्रमिक पाउँथे। उद्योग फस्टाउँदै गएपछि, उनीहरूको पारिश्रमिक मासिक १५ हजार रुपैयाँसम्म पुगेको छ। यति भएपछि, नवराजले बल्ल भूकम्पको क्षति विर्सिन थालेका छन्। उत्पादित सामान उनी ललितपुरको कुपण्डोलमा रहेको स्वच्छ व्यवसायिक समुह नेपालका सदस्य संस्था साना हस्तकलामा पठाउँछन्। यसबाहेक काठमाडौंको ठमेलमा आफ्नै

नवराज अधिकारी

प्रोप्राइटर-

युनिक लेदर ह्याण्डक्राफ्ट प्रा. लि.
तारकेश्वर नगरपालिका, वडा नं. ६,
नेपालटार, काठमाडौं

बिक्री कक्ष पनि रहेको छ।

स्थापना भएको १५ वर्षपछि, व्यवसायमा सम्भावना देखिएको छ। यति लामो समयसम्मको संघर्षको सिकाइ र परियोजनाले दिएको आत्मबल नै उनको व्यवसायिक सफलताको कडी मान्छन् उनी।

केही समयअघिसम्म भुइँमा भरेर कृहिने लप्सी, अहिले बटुलिन थालेका छन्। कृहिएर जाने लप्सी प्रशोधन गरेपछि आम्दानी हुने बाटो देखेपछि जौडाँडा वरपरका महिलाहरूले लप्सी बटुल्ने अग्रसरता देखाएका छन्। यो सम्भावना भूकम्प प्रभावित परिवारका लागि दिगो जीविकोपार्जन परियोजनाले देखाएको हो। परियोजनाले देखाएको बाटो हिँडेका स्थानीय महिलाहरू अहिले, आफैँसँग पैसा हुनु र नहुनु बीचको अन्तर महसुस गर्न थालेका छन्। पहिले जे थियो, दुःख रहेछ, अब भने दुःख पाउने बाटो हिँड्नु हुँदैन, सहकारीमा आवद्ध भएर उद्यमी बन्नुपर्छ। महिलाहरू आपसमा यस्ता कुरा गर्न थालेका छन्।

रतिमाया थापामगर

अध्यक्ष, जौडाँडा महिला विकास बहुउद्देश्यीय सहकारी संस्था
इन्द्रावती गाउँपालिका वडा नं. २,
जौडाँडा, सिन्धुपाल्चोक

लप्सीबाट फेरियो रतिमायाको जीवन

सहकारी सक्रिय हुनु अघि लप्सी भुइँमा भरेर कृहिने गरेका थिए। यसको सदुपयोगमा जौडाँडा वरपरका महिलाहरू अहिले अग्रसरता देखाएका छन्। इन्द्रावती गाउँपालिका वडा नं. २ र ३ लाई लक्षित गरेर जौडाँडा महिला विकास बहुउद्देश्यीय सहकारी संस्था गठन गरिएको थियो। यसमा ४७० जना महिला सदस्य आवद्ध रहेका छन्। अहिले लप्सीबाट उत्पादित सामानको बजारीकरणका लागि समूह सक्रिय बन्दै गएको छ। यसको आधार परियोजनाले तय गरिदिएको हो। महिलाहरूलाई भेला गराएर तालिम र उत्पादन सामग्री दिएपछि महिलाहरू त्यसतर्फ आकर्षित भएका हुन्। सहकारीमा आवद्ध रहेका मध्ये २०० भन्दा बढी महिलाहरूले लप्सी खेती समेत गर्दै आएका छन्। 'लप्सीको सदुपयोग गर्न नजान्दा र यसको महत्व नबुझ्दा यसभन्दा पहिले भरेर कृहिने अवस्था थियो। बिक्री भइहाल्यो भने पनि १०/१५ रुपैयाँ किलोको दरले व्यापारीले लान्थे' समूहकी अध्यक्ष रतिमाया थापा मगरले भनिन्, 'परियोजनाले तालिम र सामग्री सहयोग गरेपछि अहिले माइल जाँदा पनि श्रीमान्सँग पैसा माग्नु

पर्ने बाध्यता हटेको छ।' समूहले लप्सीबाट अहिले माडा, चकलेट, खट्टुलगायतका सामग्री उत्पादन गरेर सिन्धुपाल्चोक सहित काभ्रेको सांगासम्मका बजारमा पुर्‍याउने गरेको छ। समूहमा आवद्ध भएर काम गर्न थालेपछि सिजनमा लप्सीको परिकार बेचेरै सहकारीमा आवद्ध प्रति व्यक्तिले मासिक १२००० देखि १५००० व्यापार गर्न थालेको छ। लप्सीको परिकार बनाएर उद्यमी बन्न सक्ने बाटो भेटेपछि सहकारीका सदस्यहरू लप्सीका परिकार बनाउने विशिष्ट खालको तालिमको खोजीमा पुगेका छन्। भविष्यमा जौडाँडालाई लप्सीको पकेट क्षेत्र बनाएर अगाडि बढ्ने रणनीति तय गरेको सहकारीले यो विकासको जग भूकम्प प्रभावित परिवारका लागि दिगो जीविकोपार्जन परियोजना हो। सहकारीका शेर्य सदस्य भन्छन् – हामीलाई गुणस्तरीय उत्पादन, बजार र भण्डारणको विषयमा थप जानकारी पाउनसके हामी आर्थिक रूपमा अभैँ समृद्ध बन्न सक्छौं।

के गर्दा राम्रो हुन्छ भन्ने ज्ञान पाइयो। अब अगाडि बढिन्छ। स्थानीय महिलामा आएको यो परिवर्तन, गृहिणी महिलाका लागि सिकाइ र रोजगारीको अवसर बन्न पुगेको छ।

सिलाई बुनाईबाट सामुदायिक नेतृत्वसम्म

जीवनको धेरै समय कृषि पेशामा बिताएकी रेशमा श्रेष्ठ यतिवेला उद्यमी बनेकी छिन्। जीवनमा केही गर्नु छ भन्ने उद्देश्य राखेकी रेशमाले कक्षा १२ सम्म अध्ययन गरेकी छिन्। रेशमालाई भूकम्पपछि आफ्नै ठाउँमा पुगेको भूकम्प प्रभावित परिवारका लागि दिगो जीविकोपार्जन परियोजनाले व्यवसायी बनाएको हो।

ग्रामीण जीवन, कृषि पेशा उनको दैनिकी थियो। आम्दानी धेरै थिएन त्यसैले विकल्प खोजिरहेकी थिइन् तर के गर्ने भन्ने भेड पाइसकेकी थिइन्। यसै क्रममा उनले परियोजनाको अगुवाई र आर्थिक सहयोगमा जुगल सिलाई समूहले चलाएको सिलाई कटाई सम्बन्धी तालिम लिने मौका पाइन्। त्यो उनको लागि गरिखाने ठूलो अवसर बन्यो। त्यसपछि उनमा व्यवसायिक क्षमता पहिचान भयो। आफैँ केही गर्न सक्छु भन्ने आत्मविश्वास पलायो। ४५ दिने आधारभूत र एडभान्स तालिम लिएपछि रेशमाले २०७३ असारदेखि सिलाई कटाई व्यवसायलाई

संचालन गर्न थालिन्। 'तालिम लिएपछि व्यवसाय गर्न सहज भएको छ।' उनले भनिन्, 'परियोजनाले तालिम दिएपछि व्यवसाय राम्रो भइरहेको छ, अहिले मासिक रूपमा १२ हजार रुपैयाँ कमाई हुने गरेको छ। परियोजनाले समूहलाई ४ थान सिलाई गर्ने र १ थान इन्टरलक गर्ने मेसिन तथा सिलाई बुनाईका लागि आवश्यक पर्ने अन्य सामग्री दिएको थियो। त्यस्तै व्यवसायिक क्षमता बढाउन उद्यमशीलता विकास, लेखा व्यवस्थापन र बजारीकरण सम्बन्धि तालिम समेत दिएको थियो।

उनले सञ्चालन गरेको रेशमा टेलर्समा चौतारा बजार क्षेत्र र गाउँघरका व्यक्तिहरु ग्राहक छन्। उनी ग्राहकका लागि कुर्ता सुरुवाल, चौबन्दी, दौरा सुरुवाल, पेटीकोट, ब्लाउज, म्याक्सी लगायतका पोशाक तयार पार्छिन्। व्यवसाय राम्रो चल थालेपछि जीवन यसैबाट राम्ररी चल्नेमा उनी विश्वस्त छिन्।

सिलाई मेसिन थपेर गाउँका अरु महिलालाई तालिम दिने उनको योजना छ। यसका लागि उनी थप तालिम र प्रतिस्पर्धी बजारमा टिक्न सक्ने सीपको क्षमता बढाउँदै छिन्।

रेशमा श्रेष्ठ

सञ्चालक, रेशमा टेलर्स
चौतारा सागा चोकगढी नगरपालिका वडा
नं. ५ चौतारा, सिन्धुपाल्चोक

सञ्चला निरौला

कोषाध्यक्ष, सामाजिक कार्यका लागि सम्पूर्ण शक्ति
नेपाल (इप्सा नेपाल)
तारकेश्वर नगरपालिका, वडा नं. ४
पुरानो गृह्येश्वरी, काठमाडौं

तालिम केन्द्रको पुनर्जन्म

सञ्चलालाई हिजो आज आफ्ना लागि खर्च गर्ने पैसाको कुनै कमी छैन। आफूले कमाउन थालेपछि, रहर पनि पूरा गर्न पाइँदो रहेछ। छोराछोरीलाई किनिदिन मन लागेको कुरा किनिदिन पाइँने रहेछ। आफन्तलाई दिन मन लागेको कुरा दिन पाइँने रहेछ। उनी अपाङ्गता भएका नेपाली महिलाहरुको सीप विकास र रोजगार प्रवर्द्धन गर्ने उद्देश्यले स्थापित सामाजिक कार्यका लागि सम्पूर्ण शक्ति (इप्सा) नेपालमा आवद्ध छन्। उनमा आत्मबल बढाउनमा इप्सा नेपाल र स्वच्छ व्यवसायी समूह नेपालको सदस्य संस्था कुम्भेश्वर प्राविधिक शिक्षालय मार्फत संचालित भूकम्प प्रभावित परिवारका लागि दिगो जीविकोपार्जन परियोजनाको हात छ।

यो ठाउँमा पुन उनले धेरै कठिनाइको सामना गर्नु पर्‍यो। आर्थिक, सामाजिक तथा लैङ्गिक चुनौती त जसोतसो सामना गरिन् तर २०७२ सालको महाभूकम्पले पुर्‍याएको क्षति पुनर्स्थापना गर्न धेरै कठिन भयो। त्यस विपत्तिले काठमाडौंको नयाँ बसपार्कमा रहेको इप्सा नेपालको तालिम हल भत्काएको थियो। जहाँ अपाङ्गता भएका महिलालाई सीपमुलक तालिम दिएर हस्तकलाका सामानहरु उत्पादनका कार्यमा लगाउने गरिन्थ्यो। हल भत्किएपछिका ३ महिना त्यहाँ कुनै प्रकारका गतिविधि चल सकेनन्।

३ महिनापछि भूकम्प प्रभावित परिवारका लागि दिगो जीविकोपार्जन परियोजनाको सहयोग प्राप्त भयो। त्यस सहयोगबाट तालिम कक्षको सामान्य मर्मत र सामग्रीको जोहो गरियो। त्यति गरिसकेपछि तालिम सुचारु गर्न थालियो। समूहले ४५ दिने एडभान्स तालिम दियो। त्यससँगै तालिम चलाउने सामग्री पनि सहयोग गर्‍यो। 'भूकम्पपछिको ६ महिनामा परियोजनाले तालिमपछि फर्निचर, औजार तथा उपकरण सहयोग गरेपछि अहिले राम्रो भएको छ,' इप्सा नेपालकी कोषाध्यक्ष सञ्चला निरौलाले भनिन्, 'परियोजनाले गर्दा ३५ जना अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुले काम पाएका छन्, उत्पादनमा केही सुधार भएको छ। परियोजनाले उनीहरुको उत्पादनलाई बजारसँग जोडिँदिएकाले उनीहरुमा आत्मविश्वास बढेको हो। त्यहाँ काम गर्नेहरुको पहिले मासिक ४ हजार देखी ६ हजार आम्दानी हुन्थ्यो भने अहिले प्रति व्यक्ति ८ देखि १० हजार आम्दानी हुने गरेको छ।

इप्सा नेपालले तालिम चलाउनुका साथै भेडाको ऊनबाट माला, तातो भाडा राख्ने म्याट, खेलौना, किसिमसको आइटम, जनावर, जुता चप्पल, फूलहरु, पेपर ब्याग, स्वेटरलगायतका सामग्री उत्पादन गर्छ। यसरी उत्पादन भएका सामान जापान, अमेरिका, फिनल्याण्ड, स्वीट्जरल्याण्ड लगायतका मुलुकमा सम्पर्कका आधारमा बिक्री हुँदै आएको छ।

सीप विकासमार्फत सेतीको उद्यमशीलता

सेती तामाङ्

किस्पाङ्ग गाउँपालिका वडा नं. २,
काउले, नुवाकोट

२०७२ सालको भूकम्पले धेरैको घरबार भत्काएर उठिबास लगायो। यसरी उठिबासमा पर्नेमध्येकी एक नुवाकोटकी सेतीमाया तामाङ् पनि हुन्। उनले भत्किएको घरसँगै खानेकुरा, भाँडाकुँडा, लुगाकपडा र ३ वटा बाखा पनि गुमाइन्। त्यसबेला उनका श्रीमान् मलेसियामा श्रम गर्न गएका थिए। श्रीमान् नभएका बेला आइलागेको विपत्तिले साना सन्तानमाथिको जिम्मेवारी पूरा गर्न पनि कठिन बनाइ दियो। त्यसपछि उनी सरकारले बनाइदिएको अस्थायी शिविरमा बस्न थालिन्। विभिन्न संघ संस्थाबाट प्राप्त भएको राहत सामाग्रीबाट तडिग्रने प्रयास गर्न थालिन्।

भूकम्पको पराकम्प कम हुँदै जान थालेपछि उनी श्रम बजारमा फर्किइन्। दैनिक ज्यालामा काम गरेर जीवन चल्ने अवस्था थिएन। त्यसैले उनी गाई पाल्ने, बाखा पाल्ने र खेती गरेर गुजारा चलाउने बाटो खोज्दै थिइन्। दुःख परेका बेला उनी एक पटक पैसा कमाउन विदेश जाने निर्णयमा पनि पुगेकी थिइन्। विगत स्मरण गर्दै भन्छिन् – “म पनि विदेश गएँ भने, नानीहरूको भविष्य अन्धकार हुन्छ। अर्को मनले भन्यो – अर्काको भरमा छोराछोरी छोडेर जानुभन्दा दुःख गरेर नेपालमै बस्छु र छोराछोरीलाई राम्रोसँग पढाउँछु।” त्यसपछि सेतीमाया ज्यामी काम गर्दै फुर्सद भएको बेला हातैले स्वीटरलगायत न्यानो कपडा बुन्न थालिन्। यसबाट उनको आम्दानीमा केही वृद्धि हुन थाल्यो। त्यसबेला उनको जीवन यापन असहज थियो कारण श्रीमान्ले घरको जिम्मेवारी पूरा गरेका थिएनन्। उनी घरमा पैसा पठाउँदैनथे।

दिन चलिरेहेका थिए। त्यस क्रममा भूकम्प प्रभावित परिवारका लागि दिगो जीविकोपार्जन परियोजनाले बुनाईको तालिम सञ्चालन गर्ने खबर सुनिन्। उनले फुर्सदको समयमा गरिरहेको काम भएकोले तालिम लिने इच्छा पलायो। समूह निर्माण भयो। उनले ५ दिने आधारभूत र १५ दिने एडभान्स हाते बुनाई तालिम लिइन्। तालिम पछि बुनाईको सामान पनि पाइन्। त्यसपछि उनको जीवनमा अर्को सम्भावना देखियो। ज्याला गरेर दिनदिनै कमाएको

पैसाले जीवन चलाउन कठिन भइरहेको बेला बुनाईबाट पैसा पनि राम्रो हुने र श्रम पनि कम लाग्ने भयो। यसबाट उनको जीवनमा नौलो आशा पलायो। त्यसबेला उनी स्वरोजगार बनिसकेकी थिइन्।

परियोजनाले दिएको तालिमपछि सेतीमाया ऊनका टोपी, स्वीटर, मोजा, पञ्जासहित सजावटका सामान तयार पार्न थालिन्। यी सामाग्री विक्रीका लागि परियोजनाले प्रदर्शनीमा सहभागी हुने अवसर र बजारसँगको सम्बन्ध जोडिदियो। त्यसपछि व्यापार राम्रो हुन थाल्यो। नाफा पनि राम्रो हुन थाल्यो। उनको मासिक आम्दानी १५ हजार रुपैयाँसम्म हुन थाल्यो। यसरी आएको पैसाबाट उनलाई घर चलाउन, सन्तानलाई स्तरीय शिक्षा दिन सजिलो भयो। यति मात्र होइन उनी थोरै-थोरै रकम बचत पनि गर्न थालिन्। यसबाट भविष्य थप सुरक्षित बन्दै गयो। यसरी पैसा बचत हुन थालेपछि सुरक्षित भविष्यका लागि पराधीनता कम हुन थाल्यो।

अहिले सेती माया भन्छिन् – ‘जीवनमा सबै आशा मरिसकेका बेला, तालिम दिने परियोजना मेरो भाग्य विधाता हो। अहिले मेरो व्यवसायको आम्दानीले मेरो घर राम्ररी चलेको छ। मैले गाउँका केही महिलालाई पनि तालिम दिएर स्वरोजगार बनाएकी छु। यति मात्र होइन, भविष्यका लागि केही बचत पनि गरेकी छु।’

सेतीको सफलता देखेर अहिले गाउँमा महिला पनि सेतीको काम पछ्याउन थालेका छन्।

सुमित्रा तामाङ

सञ्चालक, सिलाई बुताई
चौतारा सागाचोकगढी नगरपालिका
वडा नं. ६, गौरती, सिन्धुपलाञ्चोक

घरमै बसी बसी आय

गरे के सम्भव छैन व्यक्तिमा जाँगर र हातमा सीप भए घरमा बसीबसी आय गर्न सकिन्छ। यसको उदाहरण हुन् – सिन्धुपलाञ्चोक चौतारा साँगाचोकगढी नगरपालिका- ६ गौरतीकी सुमित्रा तामाङ। २०७२ सालको भूकम्प पश्चात् अक्सफाम र स्वच्छ व्यवसायी समूह नेपालको सार्भदारीमा संचालित भूकम्प प्रभावित परिवारका लागि दिगो जीविकोपार्जन परियोजनाबाट आधारभूत सिलाई कटाईको तालिम लिएपछि एउटा सिलाई मेसिन पनि प्राप्त गरिन्। उनले उक्त सहयोगमा पाएको मेसिनलाई प्रयोग गर्दै घरमै सिलाई कटाई व्यवसाय गर्दै आएकी छिन्। व्यवसाय शुरु गर्न धेरै रकम र धेरै जनशक्ति पनि नचाहिँदो रहेछ। व्यवसाय बढ्दै गएर धेरै काम आयो भने, धेरै मान्छे चाहिएलान् तर त्यो अवस्थामा नपुगुञ्जेल एकै जनले पनि घर वरपर, छिमेकी गाउँका कपडाहरु सिलाएर कमाउन सकिने रहेछ। उद्यमी बन्न धेरै लगानीको खाँचो नपर्दो रहेछ उनी भन्छिन्।

उनी परियोजनाले गठन गरेको जुगल सिलाई समूहमा आवद्ध भएर ४५ दिने एडभान्स सिलाई कटाई सम्बन्धी तालिम पनि प्राप्त गरेकी छिन्। परियोजनाको सहयोग पश्चात् सुमित्राले आफ्नै घरमा सुरु गरेको सिलाई व्यवसाय चलाएर अहिले उनी आफ्नो घरपरिवारको खर्च सहज तरिकाले चलाउँदै छिन् भने २ सन्तानलाई खाजा खर्च र कापी कलमको जोहो पनि यसै व्यवसायबाट गर्न सक्ने भएकी

छिन्। यति मात्र होइन यसैबाट कमाएको पैसाले उनले, घर बनाउँदा लागेको ऋण तिर्न श्रीमानलाई सहयोग समेत गरिन्। 'घरमा त्यत्तिकै बसेर दिन कटाउनुभन्दा सीप सिकेर २/४ पैसा कमाउन पाउँदा सहज त भइहाल्छ नि,' उनले भनिन्, 'बच्चाहरुलाई विद्यालय जाँदा खाजाको जोहो भएको छ, घर बनाउँदा लागेको ऋण तिर्न केही सहयोग भएको छ।' उक्त ऋण सिलाई व्यवसायकै आम्दानीले तिर्ने सुमित्राले योजना बनाएकी छिन्। त्यसपछि व्यवसायलाई अझै विस्तार गर्ने उनको सोच छ। अहिले उनी गाउँमा सर्ट पाइन्ट, कुर्ता सुरुवाल, म्याक्सी, पेटीकोट जस्ता कपडा सिलाउँछिन्।

उनी अहिले मासिक सरदर ८ हजार रुपैयाँ सम्म कमाउन सक्ने भएका छन्। यस व्यवसायबाट उत्साहित बनेकी सुमित्रालाई पहिले नै काम थालेको भए अहिलेसम्ममा अझ धेरै प्रगति भइसक्ने थियो जस्तो लाग्छ। फेरि अर्को मनले सोच्छिन् – वितेका कुरा सम्झिएर के गर्नु, बरु यसैलाई बढाएर लान्छु।

खुशी जीवनको नयाँ बाटो

सुनिता कर्माचार्यलाई, आफू पनि उद्यमी बनूँला भन्ने लागेकै थिएन। अरुकोमा जागिर खाएर आफूलाई चाहिने पैसाको अभाव पूरा गरिरहेकी भक्तपुर नगरपालिका वडा ४ मंगलाछैकी सुनिता, अहिले आफ्नो जीवनमा नसोचेको परिवर्तन आएको महसुस गरिरहेकी छिन्।

दश वर्षअघि उनी भक्तपुरकै कमलविनायकमा ढाका बुनाई सम्बन्धी ज्यालामा काम गर्थिन्। केही वर्ष त्यहाँ काम गरिसकेपछि सहकर्मी केही साथीलाई लिएर आफैले ढाका बुनाई सम्बन्धी काम गर्न थालिन्। २०७२ सालको भूकम्प अघिको समयमा उनको व्यवसाय सानो भए पनि केही पैसा आउने बाटो बनेको थियो। जब भूकम्पको कारण उनले काम गर्ने ठाउँमा क्षति पुग्यो त्यसपछि सुनिता अब केही गर्न सकिँदैन कि भन्ने अवस्थामा पुगिन्।

काम गर्नु र व्यवसाय चलाउनु फरक कुरा हो। ज्यालामा काम गर्दा व्यवसाय व्यवस्थापनको काम गर्नु पर्दैनथ्यो। लगानीको कुरा सोच्नु पर्दैनथ्यो। आफै व्यवसाय चलाउन थालेपछि यी सबै कुरामा ध्यान पुऱ्याउनु पर्ने भयो। सोचेजस्तो राम्रो हुन कठिन भइरहेको बेला स्वच्छ व्यवसायी समूह नेपालको सदस्य संस्था मार्फत उनीसँग भूकम्प प्रभावित परिवारका लागि दिगो जीविकोपार्जन परियोजनाको सम्पर्क भयो। परियोजनाले व्यवसाय चलाउन सहयोग पुऱ्याउने भयो। त्यसै अनुरूप उनले ५ वटा तान मेसिन (ह्याण्डलुम) लगायत अन्य उपकरण

सहयोग प्राप्त गरिन्। यसबाट उनलाई काम अघि बढाउन धेरै सहयोग भयो।

साना हस्तकलासँग काम गर्न उद्योग दर्ता गर्नुपर्ने भएकोले परियोजनाको सल्लाह बमोजिम उद्योग दर्ता भयो। उद्योग दर्ता गरेर संचालन गरे यता सुनिताले वार्षिक ६/७ लाख रुपैयाँ बराबरको व्यापार गरेकी छिन्। उनी भन्छिन्, 'परियोजनाको साथले बाटो देखियो। बाटो कोरेपछि हिँड्न सजिलो हुने रहेछ। भूकम्पपछि नयाँ बाटो हिँड्ने आँट त गरें, तर बाटो थाहा थिएन। परियोजनाले प्राविधिक उपकरण सहयोग मात्र गरेन, मैले उत्पादन गरेका सामान विक्री व्यवस्थाका लागि साना हस्तकला, सवा नेपाल र स्थानीय बजारसँग पनि जोडिदियो। पहिले आफू ज्यालामा काम गर्थेँ, अहिले १७ जनालाई काम दिन सकेकी छु। कमाई पनि राम्रै भइरहेको छ, खुशी नै छु।'

उनी प्रति कामदारलाई मासिक रुपमा सरदर ८ देखि ९ हजार रुपैयाँसम्म ज्याला दिन्छिन्। उनको उद्योगमा अहिले ढाकाको सारीको माग अत्याधिक आएको छ। त्यसका लागि ठूलो तान चाहिने भएकाले भविष्यमा सके आफै लगानी गरेर ठूलो तान किनुला नत्र कोही न कोही सहयोगी निस्केलान् नि, भन्ने कुरामा उनी आशावादी छिन्।

अरुको साथ नपाए पनि केही समय दुःख गरेर पैसा बचत गर्ने र त्यही बचतले थप काम गर्ने उनको योजना छ। त्यति मात्र होइन, पहिले ज्यालामा काम

सुनिता कर्माचार्य

उद्यमी, मंगलाछै ढाका उद्योग
भक्तपुर नगरपालिका- ४ मंगलाछै,
भक्तपुर

गर्दा भन्दा अहिले समाजमा उनको इज्जत बढेको छ। अब त ऋण सहयोग दिने पनि भेटिन्छन्। भुँइचालोले धेरैलाई घरबारविहिन बनायो। धेरैको सपना उडायो तर सुनिताको जीवनमा भने परियोजनाको सहयोगले नयाँ व्यवसायिक आशा ल्याएको छ। आय आर्जन गर्ने बाटो खुलेको छ। उनले भूकम्पपछिको जीवनलाई यसरी बुझ्नेकी छिन्।

विदुर नगरपालिकाको पुरानो बजारमा सिलाई बुनाईको व्यवसाय गर्ने शुशिला राईको जीवन सिलाई पेशामा आउनु अघि जेनतेन मात्र चलेको थियो। दुई वर्ष अघि अर्थात् पेशा नथाल्दा उनमा चरम आर्थिक अभाव थियो। त्यसबाट सामाजिक र पारिवारिक रुपमा पनि उनलाई हेपिएको जस्तो लाग्थ्यो। गुजारा कसरी चलाउने भन्ने उनको दिनहुँको चिन्ता थियो। उनीसँग विगतदेखिकै अभाव त थियो नै त्यसमाथि पनि २०७२ सालको भूकम्पले थप अभाव थपिदियो। भएको गाँस, बास र कपास पनि प्रयोग गर्न नपाउने गरी क्षति भएपछि चरम अभाव भएको थियो।

दुई वर्ष अघि जब उनलाई भूकम्प प्रभावित परिवारका लागि दिगो जीविकोपार्जन परियोजनाले साथ दियो तब उनको जीवनमा नसोचेको परिवर्तन आयो। त्यसपछि निरन्तर सिलाई पेशामा रहेकी शुशिला आफ्नो विगत सम्झना गर्दै भन्छिन् – अहिले त महिनाकै ३५ हजार रुपैयाँसम्मको कारोबार हुन्छ। मलाई यो ठाउँमा पुऱ्याउने परियोजना मेरो भाग्य विधाता हो।

परियोजनाले तालिममार्फत सिलाई बुनाईको सीप दियो। त्यसपछि उद्यम थाल्न सिलाई मैसिन

सुशिला राई

सिलाई व्यवसायी, विदुर नगरपालिका, वडा नं. ४ पुरानोबजार, नुवाकोट

कठिन जीवन सहज भयो

पनि दियो। त्यसपछि उनमा कपडा सिलाउने पसल चलाउने आँट आयो। उनले पसल खोलेपछि विस्तारै विस्तारै सिलाईको माग बढ्न थाल्यो। त्यससँगै उनको आम्दानी पनि बढ्न थाल्यो। अहिले त उनलाई काममा सहयोग गर्ने ३ जना सहयोगी पनि छन्। 'तालिमअघि थोरै मात्रामा काम भइरहेको थियो,' सिलाई व्यवसायी राईले भनिन्, 'अब त मेरो जीवन यसैबाट निर्वाह हुनेमा दुक्क छु।'

तालिमबाट व्यवसाय विस्तारमा ज्ञान र सीप बढेको उनको अनुभव छ। सरकारले व्यवसाय संचालनका लागि दिने गरेको बिना धितोको ऋण पाए व्यवसायलाई बढाउँथे, राईले आशा व्यक्त गरिन्। बजारमा प्रतिस्पर्धा छ। अरुले भन्दा राम्रो गर्ने पर्ने रहेछ। उनले चुनौती पनि सुनाइन्।

राई, स्थानीय ग्राहकको मागवमोजिम चौबन्दी, सर्त पाइन्ट, ब्लाउज, कुर्ता सुरुवाल सिलाउँछिन्।

आर्थिक स्वावलम्बनको बाटोमा- गीता

नावालक छोरीहरुको सुरक्षित भविष्य बनाउनु थियो, त्यसैले गीता अधिकारी रिमालले श्रीमान् को मृत्युमा खुलेर पीडा व्यक्त गर्न पनि सकिनन् । बाबुको बियोगले छोरीहरुको अञ्जान मनमा चोट पुगेको थियो । छोरीहरुलाई थप चोट नपुगोस् भनेर उनले पीडा दर्बाइन् । पीडा नदेखाउनुको अर्थ, मनमा पीडा छैन भन्ने होइन्, खुलेर मनका चोट भन्न नपाउँदा गीता भित्रभित्रै उकुसमुकुस भएकी थिईन् । श्रीमान्सँगको बियोगपछि घरको सबै जिम्मेवारी पूरा गर्नु पर्ने थियो । यो उनका लागि नयाँ जीवनको शुरुवात जस्तै थियो । दायित्व थियो तर काम शुरु गर्ने बिन्दु उनको मराजमा थिएन् । यही अन्यायताभित्रै पट्टचारलाग्दा दिनहरु बितिरहेका थिए । यस समस्याबाट उम्किन उनले आफन्तसँग ६० हजार रुपैयाँ सापट लिएर कपडा सिलाउने मेसिन किनिन् । त्यतिले मात्र व्यवसाय चल्ने थिएन् । उनले मासिक ३ हजार रुपैयाँ घर भाडा तिर्नु पर्ने थियो । तर, त्यति रकम व्यवसायबाट कमाई भएको थिएन् ।

नुवाकोट जिल्लाको बिदुर नगरपालिका - वडा नं. ४ की गीता त्यो विगत, अहिले त्यस्तै छैन । सम्झँदा वैराग लाग्छ, तर दुःखमा साथ दिनेहरुको ऋण सम्झएर सम्हालिन्छु । गीता भन्छिन् - 'सहयोग धेरैले गरे । मलाई अहिलेको ठाउँमा पुऱ्याउन सहयोग गर्नेमध्ये स्वच्छ व्यवसायी समूह नेपाल र अक्सफाम इन नेपालबाट संचालित भूकम्प प्रभावित परिवारका लागि दिगो जीविकोपार्जन परियोजना हो ।'

अहिले चलिरहेको सिलाई कटाई सम्बन्धि कामको जग बसाइदिने परियोजनाको गुन सम्झँदै उनी थिन्छिन् - 'म सँग केही नभएको बेला शुरुवातमा परियोजनाले नै ३ महिनाको कोठा भाडा तिरेर व्यवसाय थालेको हो । त्यसपछि परियोजनाले नै चलाएको तालिमबाट सीप सिक्ने । आत्मविश्वास बढेले ।'

अहिले गीता स्वरोजगार बनेकी छिन् । जीवन चलाउन उनले कसैसँग गुहार माग्नु पर्दैन । काम थालेको २ वर्ष भयो । शुरुमा राम्ररी चलेको थिएन् । त्यसबेला उनले ग्राहकको मन जित्न सकेकी थिइन् । तर आज त्यो समस्या छैन । अहिले पसल राम्ररी चलेको छ । उनी औसतमा मासिक १२ हजार रुपैयाँ कमाउँछिन् । यो कमाईले उनमा आँट थपेको छ । आत्मविश्वास बढेको छ । तालिममा बजार जोड्ने सीप सिकेकी थिईन् । त्यसबाट अहिले ग्राहकसँग कुराकानी गर्ने शैली नै परिवर्तन भएको छ । उनकोमा नियमित लुगा सिलाउने ग्राहकको संख्या करीब २० छ ।

अहिले गीतालाई एकल महिला भएको महसुस हुँदैन, किनभने उनलाई समाजले एक्लो महिलाका रुपमा हेर्दैन । आर्थिक सशक्तिकरणले नै महिलामाथि हेर्ने दृष्टिकोण तयार हुने रहेछ । उद्यमी भएपछि न महिला भएकोले हेपिनु पर्छ न एकल भएकोमा पीर छ । उनको अभिव्यक्तिमा भविष्यप्रति आशावादिता भेटिन्छ । व्यवसायबाट भएको आयले उनको परिवार

चलेको छ । छोरीहरुको पढाई र खाजा खर्च पनि पुगेको छ । त्यसैले पनि उनमा आशा बढेको हो ।

व्यवसाय अझै दरिलो बनाउन सिलाउने कपडा भण्डार गर्न पाएको भए हुन्थ्यो, उनमा अभाव अझै पनि छ । सीप भएर मात्र नहुने रहेछ । उद्यमी बन्नलाई लगानी पनि चाहिँदो रहेछ, परियोजना नआइदिएको भए । ती दुःखका दिन अहिले पनि दुःखमै बितिरहेका हुन्थे । उनी आफ्नो जीवनमा आएको यो परिवर्तनलाई सपना जस्तै ठान्छिन् ।

गीता रिमाल

सञ्चालक, सिलाई बुनाइ

बिदुर नगरपालिका वडा नं. ४, नुवाकोट

मञ्जु मुलगुठी
विद्यार्थी, भक्तपुर नगरपालिका

२०७२ सालको भूकम्पले सामान्य खान, बस्न नै समस्या बनाएका परिवारमध्ये मञ्जु मुलगुठीको परिवार पनि हो। त्यसबेला उनले विद्यालय शिक्षा पूरा गरेकी थिइन्। अवस्थाले उनलाई पढ्ने वातावरण दिएको। त्यसपछि उनी स्थानीय सहकारीमा आवद्ध भइन् र ग्राहककोमा गएर रकम संकलन गर्न थालिन्। यसवापत् उनले मासिक ३ हजार रुपैयाँ पाउँथिन्।

काष्ठकलामा युवा आकर्षण

यो पैसा उनको आवश्यकताका अगाडि धेरै नै कम थियो। यसले जेनतेन गोजी खर्च मात्र धानेको थियो।

पैसा संकलन गर्न हिंडिरहेका बेला एकदिन उनले रोजगारमुलक काष्ठकलाको तालिमको अवसर सुनिन्। भूकम्प प्रभावित परिवारका लागि दिगो जीविकोपार्जन परियोजनाले संचालन गरेको त्यो तालिमप्रति उनी आकर्षित भइन्। त्यसपछि, सुनौलो भविष्यको कल्पना गर्दै, तालिम दिनेको सम्पर्कमा गईन्। उनको तालिम शुरु भयो। १ महिना लामो तालिममा ५ जना केटी र ४ जना केटा सहभागी थिए।

तालिम पछि उनलाई स्थानीय कृष्णलक्ष्मी छेतालाले जागिर दिईन्। अहिले मञ्जु कृष्णलक्ष्मीकैमा काम गरिरहेकी छिन्। उनी स्नातक तहमा पुगेकी छिन्। पढ्न खपः बहुमुखी क्याम्पस जान्छिन्। पढेर फर्किएपछि जागिरमा आउँछिन्। यो कामले उनलाई सन्तुष्टि दिएको छ। उनी भन्छिन् – 'यो काम सजिलो छ। व्यक्तिका स्वतन्त्रताका सवालहरु म काठमा कलामार्फत कोछु। सहकारीमा काम गर्दा विरामी हुँदा पनि काम नै गर्नुपर्थ्यो। परीक्षामा पनि विदा हुँदैनथ्यो। पैसा पनि कम थियो। अहिले पैसा पनि बढी छ। काम पनि सजिलो छ।' उनले आफ्ना खुशी व्यक्त गर्ने क्रममा भनिन् – 'अहिले त पैसा जोगाउन पाएकी छु।

कहिलेकाहीं ममीलाई पनि दिन्छु।' उनको यो सन्तुष्टि देखेर आफन्त बहिनी पनि काष्ठकलामा तालिम लिन प्रोत्साहित भएकी हुन्। परियोजनाले दोस्रो पल्ट तालिम आयोजना गर्दा उनले तालिम लिएकी छिन्।

मञ्जुले यो काम फुर्सदको समयमा मात्र पनि गर्न पाउँछिन्। अर्ध गोलाकार आकार (स्थानीय भाषामा – सकुली भनिने) र लिफि प्याटर्नस (स्थानीय भाषामा – लथेपो) बनाउनमा मञ्जुको रुची छ। फुर्सदको समयमा मात्र काठको काम गर्दा उनी महिनाको ६ हजारदेखि ७ हजार रुपैयाँ मासिक कमाउँछिन्। यदि कलेज विदा भयो र काममा अलि समय दिन पाइने भयो भने मासिक १५ हजार रुपैयाँसम्म कमाई गर्छिन्। यसरी कमाएको पैसाबाट दैनिक १७५ रुपैयाँ स्थानीय सहकारीमा अनिवार्य संकलन गर्नुपर्छ। यो बचतले उनको आपतमा खाँचो टाछ।

काष्ठकलाको सीप सिकेर दिगो आय गर्ने युवाको प्रतिनिधित्व गर्ने मञ्जु एक हुन्। भूकप प्रभावित परिवारका लागि दिगो जीविकोपार्जन परियोजनाबाट सीप सिकेर उद्यमी बन्ने धेरै युवा छन्। यीबाहेक भर्खर स्थापना भएको व्यापार सेवा केन्द्रको सम्पर्कमा गएर तालिमका लागि इच्छा देखाउने धेरै युवा छन्। जो उद्यमी बन्ने अपेक्षा बोकेर तालिम सोध्न पुगेका छन्।

दिदीबहिनी संग-संगै प्रगतिपथमा

अवसर र अवस्थाले पछाडि परेका महिलालाई उद्यमबाट स्थानीय बजारसंग जोड्न सजिलो छैन। कठिन नै भए पनि केही सफल कथा छन्।

नुवाकोट विदुरका संचिता श्रेष्ठ (२२) र निर्जला श्रेष्ठ (२१) दिदीबहिनी हुन्। २०७२ सालको भूकम्पले बस्ने घरमा क्षति पुगेपछि कठिन दिन शुरु भए। उनीहरुको अध्ययन रोकियो। साँभ विहान खानेकुराको जोहो पहिलो आवश्यकता भयो। जीवनमा नसोचेको यो अवस्था आएपछि उनीहरु कामको अवसर खोज्न बाहिर निस्किए। खोज्दैमा अवसर पाइन्छ भन्ने पनि होइन, बाहिर उनीहरुले सोचेजस्तो भएन। उनीहरुको पुनर्स्थापनामा सहयोगको ठूलो खाँचो थियो।

यही अभाव भेलिरहेका बेला उनीहरु आवद्ध भएको श्री गोसाइँकुण्ड टेलरिङ्ग समूह मार्फत ३ महिने आधारभूत सिलाई सीपको तालिम लिने अवसर पाए। तालिमपछि उनीहरुमा - 'आफै केही गर्न सक्छु' भन्ने आँट आयो। दिदीबहिनीमा केही गर्न सक्ने आँट देखेपछि उनीहरुका बुबाले सिलाई पसल खोल्न ६० हजार रुपैयाँ लिन लिइदिनुभयो। यो लगानीबाट उनीहरुले २ वटा सिलाई गर्ने मेसिन, एउटा ओभर लक मेसिन र सिलाईमा आवश्यक पर्ने सामान तथा उपकरण किनेर 'दिदीबहिनी फेयर ट्रेड टेलरिङ्ग सेन्टर' नामबाट सिलाई पसल खोले। उनीहरुको यो प्रयत्नलाई बजारसंग जोडिदिन 'भूकम्प प्रभावित परिवारका लागि दिगो जीविकोपार्जन परियोजना' ले पसलमा परिचय पाटी राखिदियो। यसबाट ग्राहकसंगको सम्पर्क सजिलो भयो। उनीहरुको अहिलेको कमाई राम्रो छ। आफ्नो कमाईबाट उनीहरुले अर्को एउटा सिलाई मेसिन थपेका छन्। त्यस्तै आफ्नो काममा सहयोग पुऱ्याउन सक्ने ८ जनालाई आधारभूत तालिम दिएका छन्। उनीहरुको अहिले मासिक औसत कमाइ १२ हजार रुपैयाँ हुने गरेको छ।

संचिता श्रेष्ठ, निर्जला श्रेष्ठ
सिलाई उद्यमी, नुवाकोट

शोमिता शाक्य

काष्ठकला व्यवसायी, बुद्धमती, ललितपुर

स्वच्छ व्यवसायबाट सीप र सुरक्षित बजार

शोमिताको जीवनमा आय गर्ने शैली फेरिएको छ। केही समय अघिसम्म उनी खेतमा धान र मकै फलाउनमै व्यस्त हुन्थिन्। यसबाट सामान्य गुजारा चलेको थियो तर मनसंगे थिएन। अहिले उनी हातले काठमा बुझा कुँदछिन्। राम्रो पैसामा बजारमा बेच्छिन्।

अक्सफामको सहयोगमा संचालन भएको स्वच्छ व्यवसायी समूहले संचालन गरेको काष्ठकला सम्बन्धी ३ महिने तालिम पाएपछि शोमिता काठमा बुझा कुँदने काममा लागेकी हुन्। उनी भन्छिन् – 'नेपाली परम्परागत भ्याल बनाउँदा सामान्यतया ९ प्रकारका ढाँचाको प्रयोग हुन्छ। म ती सबै बनाउन सक्छु।' विहान ४ बजे नै उठेर काममा लाग्ने शोमिताले विहान र बेलुका फुर्सदको समयमा मात्र काम गर्दा पनि तालिमपछिको दोस्रो महिनाबाट घर खर्च चलाउन सजिलो भएको महसुस गरेकि छिन्।

शोमितालाई यस प्रकारको तालिम दिने बुद्धमती काष्ठकला फेयर ट्रेड ग्रुपका प्रशिक्षक मणि रत्न बज्राचार्य भन्छन् – 'हामीले शोमितसँगै २२ जनालाई तालिम

दिएका छौं। यस अघि तालिम मात्र दिन सकिन्थ्यो। अहिले अक्सफामको सहयोगमा तालिम लिएकालाई उद्यम गर्न केही सामान र उपकरण समेत सहयोग भएको छ। यसबाट तालिम पाउनेले घरमै बसेर काम गर्न सक्छन्।' उनको भनाईमा थप गर्दै उनकी श्रीमती देवमाया बज्राचार्य (मणिरत्नलाई उनी व्यापारमा सहयोग गर्छिन्) भन्छिन् – 'एउटा काठमा बुझा कुँदन् २२ प्रकारका औजार र उपकरण चाहिन्छन्। यी सबै उपकरण भएनन् भने काठमा पूरा कला भन्न सकिँदैन। यी सामान पाएपछि उनीहरु घरमै फुर्सद भएका बेला पनि काम गर्न सक्ने भएका छन्।' प्रशिक्षक बज्राचार्य श्रीमतीको भनाईलाई सघाउँदै थप्छन् – 'हामी तालिम लिन आएका व्यक्तिको सोच र काम गर्न सक्ने क्षमतालाई बिचार गरेर तालिम दिन्छौं। हामीबाट तालिम लिए पछि कसैले बेरोजगार हुनु पर्दैन।' उनले दावी गरे।

यसरी उत्पादन भएका धेरै सामान स्थानीय बजारमा राम्रो मुल्यमा बिक्री हुने गरेका छन्। यी सामान निर्यात मापदण्डका छन्। त्यसैले अन्तर्राष्ट्रिय बजारमा पठाउने सम्भावना पनि उत्तिकै छ।

OXFAM IN NEPAL

Oxfam in Nepal has been supporting the people of Nepal for more than 30 years with the vision to create a just society without poverty; a society in which all women and men live a life of dignity, enjoy their rights and assume their responsibilities as active citizens of Nepal. Through its Sustainable Development Programme and Earthquake Response Programme, Oxfam in Nepal aims to provide people with livelihoods opportunities, ensuring that development related activities are demand driven and sustainable and that the most vulnerable are empowered to claim their rights.

FAIR TRADE GROUP NEPAL (FTG NEPAL)

Over the last two decades, Fair Trade has proved to be a sustainable business model that has helped reduce poverty of millions of small producers in least developed countries like Nepal. Fair Trade has been contributing in sustainable development with better working conditions, providing socially and economically inclusive business approaches, securing the rights of the marginalized producers and contributing in reduction of environmental degradation by the means of sustainable production and consumption practices. In Nepal, Fair Trade Group Nepal (FTGN), registered in 1996 as an NGO for trading-not-for-profit making, is a member-based consortium of fair trading organizations in Nepal. Currently, 26 trading member organizations are associated with it. FTGN has been providing direct employment to over 10,000 producers (85% women) in 30 different districts. The Fair Trade principles and practices also contribute to meet some of the UN Sustainable Development Goals 2030.

FAIR TRADE PRINCIPLES

1. Creating Opportunities for Economically Disadvantaged Producers
2. Transparency and Accountability
3. Fair Trading Practices
4. Payment of a Fair Price
5. Ensuring no Child Labor and Forced Labor
6. Commitment to Non-Discrimination, Gender Equity and Freedom of Association
7. Ensuring Good Working Conditions
8. Providing Capacity Building
9. Promoting Fair Trade
10. Respect for the Environment

स्वच्छ व्यवसायी समूह नेपाल

नेपालका सीमान्तकृत, पिछडिएका उत्पादकहरूलाई बजारमा पहुँच पुऱ्याउने कोणबाट स्वच्छ व्यवसायी समूह परिचित कार्यक्रम हो। लक्षित वर्गको सामाजिक तथा आर्थिक समुन्नतिको लागि समूहले नमूना प्रस्तुत गरेको छ। जसले लाखौँ साना उत्पादकहरूलाई गरिबीको बोझबाट माथि उठाउन मद्दत गरेको छ। यो कार्यक्रममा नेपालमा मात्र होइन, यससँगै अरु विभिन्न अविकसित देशहरूका उत्पादन भएर बजार पाउन नसकेका वस्तुलाई बजारसँग जोडेको छ। यसले एकातिर रोजगारी सिर्जना भएको छ भने अर्कोतिर सामाजिक तथा आर्थिक रूपले उत्पादकहरूको अधिकार सुरक्षित गर्ने काम भएको छ। त्यस्तै स्थानीय उत्पादन र खपत प्रविधिको माध्यमबाट क्षति न्यूनीकरण गर्ने काममा योगदान पुऱ्याएको छ। यो काम फेयर ट्रेड ग्रुप नेपाल (एफटिजिएन) बाट संचालन भइरहेको छ। यो सन् १९९६ सालमा स्थापना भएको गैर नाफामूलक संस्था हो। यो स्वच्छ व्यवसायका सिद्धान्तहरू अवलम्बन गर्ने, उत्पादक र व्यवसायीहरूको सदस्यमा आधारित संगठन हो। हाल समूहमा २६ व्यवसायी तथा व्यापारिक सदस्य छन्।

यो समूह नेपालका ३० जिल्लामा दस हजारभन्दा बढी उत्पादकहरूसँगको सञ्जालकरणमा छ। जसमध्ये ८५ प्रतिशत महिलाहरूले प्रत्यक्ष रोजगारी प्राप्त गरेका छन्। फेयर ट्रेड सिद्धान्त र प्रथाका आधारमा चलेको यस कार्यक्रमले विगतमा संयुक्त राष्ट्रले तय गरेको सहश्राव्दी विकास लक्ष्य पूरा गराउन सहयोग गरेको थियो। त्यस्तै सन् २०३० सम्ममा पूरा गर्नुपर्ने दिगो विकास लक्ष्यको प्रगतिका लागि योगदान दिइरहेको छ।

स्वच्छ व्यवसायका सिद्धान्तहरू

- आर्थिक रूपले पिछडिएका उत्पादकहरूका लागि अवसर सिर्जना गर्ने।
- सम्बन्धित सबैमा पारदर्शिता तथा जिम्मेवारीपन।
- स्वच्छ व्यवसायका अभ्यासहरू।
- उचित ज्यालाको भुक्तानी।
- बालश्रम अथवा जबरजस्ती श्रम नभएको सुनिश्चित गर्ने।
- भेदभावरहित लैंगिक समानता तथा स्वतन्त्रतापूर्वक संगठित हुन पाउने प्रति प्रतिबद्धता।
- काम गर्ने स्थलमा राम्रो वातावरण सुनिश्चित गर्ने।
- क्षमता अभिवृद्धि प्रदान गर्ने।
- स्वच्छ व्यवसायको प्रवर्द्धन।
- वातावरणप्रति सम्मान।

Oxfam

अक्सफाम इन नेपाल

विगत ३० वर्षदेखि नेपालमा काम गर्दै आएको अक्सफाम नेपाल महिला र पुरुषको अधिकार उपभोग र जिम्मेवारी सम्बन्धी नीति पेरवी गर्दै आएको छ। सीमान्तकृत, महिला, बालबालिका, पछाडि परेका र पराइएका वर्गको जीविकोपार्जनका लागि गरिने सहयोगबाट गरीबीरहित समाज सिर्जनाको कल्पना गर्छ।

भूकम्प प्रभावित परिवारका लागि दिगो जीविकोपार्जन परियोजना र भूकम्प प्रतिकार्य कार्यक्रम अक्सफामले संचालन गरेका नमूना कार्यक्रम हुन्। यी कार्यक्रमले नागरिकलाई अधिकार दावी गर्न सक्ने बनाएको छ भने मागमा आधारित तथा दिगो विकास क्रियाकलाप संचालनमा टेवा पुऱ्याएको छ। यसबाट लक्षित परिवारको जीविकोपार्जनमा ठोस टेवा पुगेको छ।

Shovita Shakya from Bungmati, Lalitpur had worked only on her farm land where she grew rice and corn but it was not enough for her to sustain her life. She now carves beautiful handicrafts, which are sold at fair price at secure markets.

"I have learnt to carve different pieces that are used in a typical wooden Nepali window," says Shovita adding, "There are nine different designs involved, and I can make all of them."

Skills and secure markets through fair trade

Shovita Shakya

Shovita learned the skills while attending a three-month training provided by Oxfam through its Fair Trade Project.

"We have been training people in the past too, but this time we were able to provide them a set of tools, with which they could work from their homes as well," says Mani Ratna Bajracharya owner of the Bungmati Kastha Kala Fair Trade Group who has trained so far 22 people through Oxfam's support.

"The set contains about 32 different tools needed for carving," added Mani Ratna's wife Dev Maya Bajracharya who helps her husband in the business. "Although they knew how to carve, in absence of the tools, they were not able to continue working from their homes. We were not in a position to provide them the materials either."

In wood carving, the skill of trainees range from no prior knowledge to some fair knowledge, and the training module is customized in a way to meet their demands and needs. "We guarantee that the trained people get their products sold at fair prices," said

Bajracharya. Most of these products are sold in local markets where they are further processed with painting and packaging, after which they are sold in national and international markets.

Eighteen-year-old RoshanThapa from Bhaisepati, Lalitpur had a difficult childhood who could not continue his studies. He worked at a restaurant and was indulged in smoking and drinking. He now carves full time and makes good income.

"I earned NPR 15,000 in the last month," he said with a smile adding, "I bought clothes and also hung out with friends." Roshan says this skill has also helped him stay away from bad habits such as drinking and smoking. "I think I will be able to start my own business in the future."

Once the trained people start producing the sellable products, the project links them to the member organizations of FTGN and local buyers so that they get a secure market to sell their products. Until now, the project has supported 1, 267 (997 women) producers by providing them equipment and encouraging them to start their production.

Looking at the demand of local market and livelihood opportunities for marginalized women, the project organized 3-month Tailoring Training to the producers of Shree Gosaikund Tailoring Fair Trade Group at Bidur, Nuwakot. The basic tailoring training which was provided to the earthquake affected people by the project around April 2017, produced two entrepreneurs who are sisters and successfully running their business in their community.

Sisters in Arm-Growing Together

Sanchita Shretha, Nirjala Shrestha

The two sisters Sanchita Shretha, 22 and Nirjala Shrestha, 21, left their village in search of other livelihood opportunities to support their family, when they were left with damaged house, incomplete education and almost no access to relief support. Their planning to open a tailoring shop after the training was supported by her father who took a loan of NPR 60,000 (745.37 AUD) to start their business with two sewing machines, one over lock machine and other materials.

The project supported to make hoarding board for their shop and linked with market to identify potential customers. They have named their shop as “DidiBahini Fair Trade Tailoring Centre”. In English, DidiBahini means sisters. Now, these sisters are running their business efficiently. They have also provided training to 8 persons and bought one additional sewing machine with their income. They earn around NPR 12,000 (149 AUD) per month from

their business. Now they are very happy with the support of the project. Currently, Sanchita is working as trainer and providing training through Small and Cottage Industries in Bidur, Nuwakot.

. In Nuwakot, the project had provided tailoring training to 30 (28 women including Sanchita, Nirjala and Geeta Rimal) producer of Shree Gosaikunda Producer Group.

Manju, 19, is a student of Education at Khwopa College, in Bhaktapur. She is currently in her first year of Bachelor's degree course.

Bhaktapur was one of the affected areas by 2015 earthquake and Manju's family was also among those people who were affected by

Traditional Wood Carving attracting youths

Manju Mulguthi

earthquake. She was a student then, and later while pursuing her high school, she started her job as a marketing officer for a local cooperative. This helped her support her family and to meet her daily pocket expenses. She had to visit individual clients for collection of money, for which she received 3,000 Nepali rupees per month which was not enough.

One day, Manju came to know about the wood carving training being held at Bhaktapur by Sustainable Livelihoods Support Project with job assignment after the training. She was very excited to take part in the training, thinking about the chances it would bring in her life. And, it certainly did. She, along with five girls and four boys received one month long training of wood carving.

Training opened her pathways to job placement and Manju received a regular job through the trainer Ms. Krishna Laxmi Chhetala. She is now working part time as a craftsperson after her college. "This job is easier and gives me freedom to express myself through art. The job at cooperative was tedious with low

pay and I had to work during exams and even when I was sick. After taking this job, I can earn, save and even provide money to my mother," Manju shares happily. Her sister-in-law is also equally inspired by her work and took training in the next session that was organized by the project.

While working part time, Manju produces round design of wood carving (called Sakuli in local language) and Leafy patterns (called Lathepho). She earns NPR 6,000 to 7,000 per month which increases to NPR 15,000 during holidays when she works full time. She has also contributed in the compulsory saving of NPR 175 per day which is directly deposited in local financial institution by her employer. She has been saving her income in local cooperative of Bhaktapur.

Manju is a young craftsperson received the opportunity to improve her livelihood with the support from Sustainable Livelihood Support Project. Young people like her can approach newly establish Business Development Service Center to enroll in training opportunities.

A Shift to Economic Independence

Gita Adhikari (Rimal)

Things fell apart for Gita Adhikari (Rimal), a native of Tarkeshwar Municipality, Nuwakot when her husband committed suicide leaving her with three daughters. While she was still struggling to overcome this shocking reality, the city was hit by the massive earthquake. Her house collapsed and she had limited access

to relief support. With no other livelihood alternatives, she left her village with her children. She participated in a tailoring training supported by the project which capacitated and motivated to start her own tailoring business. In May 2017, she started her tailoring shop in Bidur Municipality, Nuwakot with a

small capital of NPR. 60,000 (745.37 AUD). She borrowed money from relatives to buy stitching machine, 1 inter-lock machine and other materials. Initially, she was not able meet customer's demand due to financial constraint. On one hand, she was having difficulty to meet daily operation cost, while paying a rent of NPR 3,000 (37.27 AUD)/month was challenging, on the other.

The project supported her by providing rent for six months and by making a hoarding board to promote her start-up. Things changed after the support as her business is operating smoothly and there has been gradual increment in the work volume. Now, she looks after her family's daily requirements and children's education from her own earning. With more than 20 regular customers, Gita earns around NPR 12,000 (149 AUD) per month from her shop.

Gita says that "I thank Fair Trade Group Nepal for enhancing my business capacity and providing shop rent facilities as well as it has been positive to help my family to improve our living condition."

Hard life got easier

Sushila Rai

Sushila Rai, who is running a tailoring business in the old market of the Bidur Municipality, now has enough earnings to support herself financially. Two years ago, she was in extreme economic crisis. Due to this economic crisis, she felt dominated by her society and her own family. She was worried about managing her livelihood expenses. The 2015 earthquake also added extra challenges and difficulties to her.

Two years ago, when the Sustainable Livelihoods Support Project supported her, she felt an unexpected change in her life. Sushila recalls her past and says: "Now I earn NPR 35,000 a month. The project supported me to this position".

"The project gave me the skills for sewing and stitching" she says. A sewing machine was also given to start the venture. Then, she became confident to start her own tailoring business. Slowly, the demand for sewing began to increase and eventually her income also increased. There are now 3 assistants and colleagues in the shop who all support her. "There was less income before the training" said

Sushila. "Now I am sure that this business will help me spend the rest of my life without any worries."

Sushila believes that the training helped her to increase her knowledge and skills to expand her business. Sushila hopes she will further expand her business if she receives the collateral free business loan provided by the government of Nepal. "There is high competition in the market and we should do better than others," she shared.

Sushila sews chaubandi, shirts, pants, blouses, kurtha suruwal, all according to the demands of her customers.

“A new path to a Happy Life”

Sunita Karmacharya

Sunita Karmacharya never thought she would be an entrepreneur. Sunita, resident of Mangalchhen, Bhaktapur, used to work as a wage staff in a Dhaka Weaving shop to meet her basic needs. She has since experienced significant change in her life after starting her own business. She worked for a couple of years in a wage basis and then started her own business with support from her colleagues. Though the business was small, she was able to earn some money for her survival before the earthquake of 2015. But, the quake severely destroyed her workplace, disrupted her life and she became hopeless.

Operating a business independently and working as an employee are very different in nature. When working for wages, one need not worry about administrative work and investments. After starting a business, it is necessary to pay more attention to these things.

She experienced challenging than she had originally imagined to run her own business. However, through the Sustainable Livelihoods Support Project, she received technological support and guidance in the running of her business. She received five hand looms and other equipment which helped her progress in her work.

After registering her business, she connected her products to the market at ‘Sana Hastakala’. Sunita is now able to make annual turnover of 6 to 7 lakhs Nepali rupees. She says: “The project showed me a new way forward. I found it easy to operate my business. I dared to walk in a new path that was not guaranteed. The project did not only help by providing technology, but also connected my products to the market. They are linked to ‘Sana Hastakala’, ‘SABAH Nepal’ (SAARC Business Association of Home Based Workers Nepal), and local markets.

I used to work as an employee but now, I provide employment to seventeen other people. I am very happy and satisfied with my earnings”. Her staff earn eight to nine thousand rupees a month. The demand of Dhaka Sari is quite high now and to cater to this demand, she will need larger handlooms in the near future. She is planning on saving her own money in order to invest in her business so she may expand rapidly. If she is not able to save enough money for these handlooms, Sunita is hopeful she will receive helping hands from her community.

Since starting her business, she has felt a sense of respect in her society. She is now very well known in her community, and is trusted to receive loans from local banks. Despite the destruction by earthquake, Sunita is very proud of the way she has turned her life around since this event. She has now become an entrepreneur and generates income for herself.

Income can be easily earned even from home when the person has interest and skills. Sumitra Tamang of Sangachokgadhi Municipality-6, Sindhupalanchowk is an example of it. She has been earning money by sewing clothes, and providing sewing trainings.

Earning money from home

Sumitra Tamang

Sumitra's work has become an inspiration to those who have not been able to invest much and also want to become an entrepreneur.

She took 45 days tailoring training from the Jugal tailoring group with the support from the Sustainable Livelihoods Support project. After completing the training, a sewing machine was provided to her. By starting her tailoring business, she is now able to manage household expenses by herself and pay for snacks and education materials for her two children. Furthermore, she was also able to help her husband pay off a loan that he took for the construction of their house. "Of course, things are easier being able to earn some money after learning the skills instead of spending time in the house doing nothing" she said, adding that "the children are getting food when they go to school, it also helped to pay the loan taken for the construction of the house".

Sumitra hopes to clear the loans with the money she has earned. She is also planning to expand the business after the loans are cleared. She now sews shirts, pants, Kurtha Shuruwal, Maxi, Petikot in the village.

Her monthly income is now around 8,000 NPR. "It is not a problem to buy materials for my home, and to buy things that my children ask for" she says. Sumitra also thinks if she had started working earlier, she would have gained much more progress sooner.

“Knitting skills made Seti a self-reliant entrepreneur

Seti Maya Tamang

The earthquake of 2015 destroyed many lives and homes. Amongst them was Seti Maya's house located in Nuwakot. She lost her home along with her daily survival materials and 3 goats. Her husband was away for work in Malaysia. In his absence, she felt it was quite difficult to fulfill the responsibilities of taking care of her children and support them all financially. She started living in a temporary shelter provided by the government and collected relief materials from different organizations in an attempt to rebuild her life.

During this time of suffering, she considered going abroad to earn money. When thinking about her past she says, “If I had flown abroad, the future of my children would be uncertain. I would prefer to live in Nepal and work hard to educate my children, rather than go abroad and leave them behind”. After the earthquake, she began to work in physical labour. Daily wages were not enough to support her family financially, so she turned to cattle rearing and farming to sustain her life. During her free time, she would knit sweaters and warm clothes. This

helped her generate an extra income. She found it difficult to sustain her and her children's life as her husband did not take any responsibility of the family nor send any money back home.

One day, Seti heard about the weaving training being provided to earthquake affected families through Sustainable Livelihood Support Project. She decided to take the training with a group of other women and participated in a five-day basic knitting training, and fifteen days advanced knitting training. After the training, she also received the necessary equipment for knitting. Relying only on the money she earned through her wages prior to this training made it quite difficult to support herself. However, she soon found she could earn more through her craft and skills. This brought a new hope in her life, eventually making her self-reliant and self-employed.

After the training provided by the project, Seti Maya began to knit woolen hats, sweaters, socks, gloves, and other decorative items. The project gave her the opportunity to participate in exhibitions in order to sell her products, and connected her with the market. She began to see her business flourishing, and it started

earning profits. Her monthly earning grew to 15,000 Nepali rupees. It has since become easier to run her household, and her children can get quality education. She has even started saving money to secure her and her children's future. After seeing Seti's success, some women in the village have also begun to follow in her footsteps.

“I had lost all hope after the earthquake, but the training for skill development changed my life. My new earnings from my business have made it much easier to maintain household expenses. I have also made some savings for the future. I have even provided trainings to some women of the village, so they could also become self-employed” says Seti Maya.

Sanchala Niraula no longer has to worry about not being able to spend money on herself these days. Her newfound earning has made it possible to fulfill all her needs. "We can buy essentials for our children whenever they want. It is also possible to help our relatives when they are in need too", Says Sanchala. She is involved in Entire Power in Social Action (EPSA) Nepal, whose aim is to provide skill development trainings and employment opportunities to women with disabilities. EPSA Nepal and the Sustainable Livelihoods

The rebirth of a training centre

Sanchala Niraula

Support Project, through Fair Trade member organization 'Kumbeshwor Technical Institute', have all played a vital role in increasing her self-confidence.

She faced many economic, social and gender related challenges in her life to be where she is right now. The 2015 earthquake brought even more difficulties which were hard to restore. Disaster destroyed the training Centre of EPSA Nepal, located at Naya Bus Park, Kathmandu where women with disabilities were given training to produce handicraft products. Trainings were not conducted for three months due to destruction of the hall at the center.

Three months after the destruction, the project provided support to EPSA Nepal. Reparation of the training Centre and equipment were carried out, allowing for the training to be given once again. Forty-five days of advanced craft training was carried out with support from the Center. Materials to facilitate the training were also given by the project. "Six months after the earthquake, the project

supported to restore training classes and supported furniture, equipment and tools" said Treasurer Sanchala Niraula. According to her, "Around 35 women with disabilities were able to get a job, and production has also improved. Linkage with the market with support from the project has helped build their self-esteem. Before, women staff engaged in the production used to earn 4 to 6 thousand Nepali rupees a month. However, now they are able to earn 8 to 10 thousand per month.

EPSA Nepal not only provides training, but it also produces materials such as garlands, mats to keep hot utensils, toys, Christmas items, toy animals, sandals and slippers, flowers, paper brass, sweaters, etc. from wool. Such goods are then sold in Japan, America, Finland, Switzerland and other countries.

Becoming a community leader through sewing

Reshma Shrestha

Reshma, who spent many years working in agriculture, has now become an entrepreneur. Reshma, who is a high school graduate always wanted to do something substantial with her life. Fortunately, she is now a woman entrepreneur with supports from Sustainable Livelihoods Support project

She lived a rural lifestyle and did agriculture daily. Her income was not enough, so she was looking for alternatives but she had no idea what else to do. Then, she got the opportunity to get training in sewing and stitching conducted by the Jugal Tailoring Group with technical and financial assistance from the project. This training was a great opportunity for her to do business and made her realize her potential, boosting her self-esteem. After 45 days basic and advanced training, Reshma started a stitching and sewing business in June 2017. "After the training it was easy to run a business" she said. "After receiving

training from the project, the business ran well, and now I earn around 12,000 Nepali rupees a month." The project provided sewing and interlock machines along with other materials. Entrepreneurship development, account management and marketing trainings were also provided to enhance and develop entrepreneurial capacity.

The people of Chautara Bazaar and her own village have now become customers of Reshma's tailoring business. She tailors different clothings such as kurta suruwal, Chaubandi, Daura Suruwal, Maxi dress etc for her customers. After starting her business, she is convinced that she can now run her life more easily.

She plans to train other women in the village by adding sewing machines. She is preparing herself for additional skill trainings and developing her capacity to be more capable to sustain a competitive market.

“Lapsi changed Rati Maya’s life”

Ratimaya Thapa Magar

The Nepali hog plums (Lapsi) in the rural village of Indrawati used to remain untouched once fallen from the tree. However now they are being collected by local women. After seeing the profit that can be generated from processing the hog plums, women have stepped forward and are taking on new forms of work. The potential of these hog plums was shown to these women by ‘Sustainable Livelihoods Support for Earthquake Affected Families’. This project showed them the benefits

of earning their own income. ‘We used to suffer, but we see now that we can be entrepreneurs’ say the women.

Jaudanda Women Development Multipurpose Cooperative Organization was formed by targeting ward no. 2 and 3 in the Indrawati village to make the best use of the plums. 470 female members are affiliated with this cooperative. After receiving the necessary training, women are more inclined to engage in hog plum farming. Some 200 women are engaged in farming of these fruit.

Rati Maya Thapa, president of the cooperative, used to earn 10 to 15 Nepali rupees per kilogram of hog plum. Now, after receiving proper training for its processing, they are independent. “We used to get money from our husbands, but now we are independent and can earn our own money to fulfill our demands” she shared. The group sells readymade products of hog plums like Mada (dried pulp of Nepali Hog Plum), chocolates and Titaura (sweet, sour, salty, hot, or a mixture of all those made from Nepali hog plum) to Sindhupalchok and

Sangha of Kavre. During the hog plum season, the cooperative members earn 12,000 to 15,000 Nepali rupees per month by selling these products. After realizing the production benefits of plum based candies, women are now looking for more advanced trainings. With an aim to make Jaudanda the plum pocket area, women are moving forward strategically to support earthquake affected communities with livelihood options. “If we receive more information about quality production, market and storage, we would be more confident in producing plum based food” they say.

They strongly believe in their capacity to provide additional quality products. The success of these local women is a strong motivator for other housewives in the area.

“An entrepreneurial journey of 15 years”

Nawaraj Adhikari

Nawaraj Adhikari, 45, has been making leather products for the past 15 years. Originally from Maudi Dhading, Nawaraj now runs his business ‘Unique Leather Handicraft private limited’ in Nepaltar, Kathmandu.

The earthquake of 2015 severely impacted his business, and he was forced to close for four months. He attempted to revive his business, however he found many challenges along the way. Some of these challenges included the downfall of the tourism industry post-earthquake, and the difficulty of running a business using traditional tools and technologies.

The Sustainable Livelihoods Support Projectsaw his needs and provided him with four electric sewing machines and an Overlock machine. This was donethrough the assistance and facilitation of ‘Sana Hastakala’, a Fair Trade Member Organization. He was then able to increase his production, improve quality, market promotion and expand his business.

Over the years, his business has grown significantly. Initially starting with a 200,000 Nepali rupees investment, his company’s net worth is now valued at 7 million Nepali rupees. “When we operated with manual sewing machines, our sales amounted to 300,000 to 400,000 Nepali rupees a month” says Nawaraj. “After receiving the new modern electric machines from the project, our sales increased to 500,000 to 600,000 Nepali rupees a month”. He now provides employment to 9 producers.

The increased sales have also impacted the earning of the company’s nine employees. Now their earnings have increased from 9,000 rupees a month, to 15,000.

The company supplies its products to Fair Trade Group Nepal’s member organization ‘Sana Hastakala’ located at Kupandole, Lalitpur. Their products are also sold in their outlet in Thamel, Kathmandu.

After 15 years of business, Nawaraj is finally seeing his business take off. He attributes much of his success to the lessons he has learned during his journey of entrepreneurship, and to the confidence he has gained through the support from the project.

Some entrepreneurship can be achieved through a group effort. Such is the case with Maharundra Mahadev Ginger Processing Group, a cooperative of farmers based in Thaprek, Nuwakot.

This story begins after the earthquake of 2015. The earthquake created a lack of food, shelter, clothes, and greatly affected locals. Help and relief were provided, however only two meals a day could be supplied, which could not meet the needs of those affected. Receiving food was not enough to support the residents.

Working together to establish enterprises

Madhav Adhikari

To upgrade the livelihood of people of the area, Sustainable Livelihood Project for earthquake affected families offered their help to assist locals in gaining employable skills and getting back to their normal life.

The sustainable livelihood project saw the needs of the village, and provided support wherever possible. The project provided aid to the Maharudra Mahadev Agriculture Cooperative, who needed help with equipment and technological support in ginger processing. Production increased after they received technical support from the project. To promote domestic business, the project provided machines for cleaning ginger, cutting, making powder, packaging, grinder machines, and various other kinds of support.

Madhav Adhikari, president of the cooperative, said: "After getting support, I was able to work efficiently. I also received training. If I get bigger packaging and labeling machines, I can manage the processing business even more efficiently. Now I am able to work for myself. Along with the marketing of

the products, I am able to handle the problem of the fluctuating prices of the market. I am now focused on increasing storage capacity".

The cooperative buys the ginger farmed by 20 farmers in the Thaprek area. He processes it, then grinds it into powder. The prepared powder is then sent to Kathmandu and the surrounding areas. Now he is planning on encouraging farmers to pursue ginger farming. With this, income of local women is expected to increase and they do not have to rely on others.

Krishna Kumari Paudel, a resident of Nakhipot, Lalitpur has become quite popular in her community. Her ambition to start her own handicraft enterprise has surprised many people she knows. However, it was not an easy adventure to begin with.

Before the earthquake of 2015, Krishna produced her own crafts independently, earning little money which was merely enough

Socio-economic empowerment through entrepreneurship

Krishna Kumari Paudel

to support her daily livelihood. Though she possessed the skills to create her own basic handicrafts, she did not have refined technical skills to make her business stand out. She also lacked a connection to the competitive market to sell her products. Life after the earthquake was very difficult for Krishna Kumari for three months. After receiving business management training from the project, her confidence increased, as she wished to do something.

After the earthquake, she had the opportunity to connect with the Sustainable Livelihood Project, who provided support for earthquake affected people. Through the project, she was supported with four hand looms and a warping drum. To increase her commercial and quality products, the project also provided her and many other women with 45 days of basic and advanced training on weaving, and the knowledge required to use their new tools. This training helped her in product marketing and to sell her products in a professional manner.

Through the business support provided by the project, Krishna Kumari began to see the benefit of running a business in modern way and becoming an entrepreneur. "I used to work so that I could sustain my life" she said, recalling her past. "My previous work only helped me earn enough money for my basic needs. However, I earned nothing more than an average income. After the support of this project, I began earning a higher income".

Now her business is running well. After her training, she felt empowered and began selling her products under the name "Anugraha Handicrafts", also providing employment to seven other women. "The project showed me how to run a business in a modern and commercial manner by teaching me refined weaving and business skills, and provided me with the necessary tools and technologies to do so" says Krishna Kumari. Anugraha Handicrafts's products now sell well through local retailers and handicraft exhibitions. She sells 100,000 Nepali rupees worth of products a month, out of which 30,000 – 50,000 Nepali Rupees she receives as her monthly income.

Growing business to better heights

Krishna Bahadur Budhathoki

The daily life of Krishna Bahadur Budhathoki, who used to operate his cottage enterprise at a slow pace, has now improved. He produces products made of wool such as purses, keyrings, caps, flowers, and cushions. The method and style of running his business fluently changed at the end of 2015 when he was linked with the Sustainable Livelihood Support Project.

Budhathoki had been operating his business in a traditional manner with traditional tools. Now, he is able to operate his business in a modern way since being provided modern electric machines, steel cupboards and racks, and a printer from

the project. "Our work used to be carried out at a slower pace" he says. "After receiving modern technology and tools from the project, production has increased and is now going much faster and more efficiently".

Budhathoki, who started his enterprise in 2013, had employed 30 producers including 10 staff members before the project's support. He has recently been able to provide employment to eight new producers. Through the project, he was also linked to the market and started selling his products to FTG Nepal members 'Manushi' and 'Sana Hastakala'. The producers he employs each earn NPR

8,000-10,000 a month. His enterprise's current annual turnover is NPR 3.5 Million. He is now confident that his business could be made competitive. "We need to move forward to modernize the business" he says. "We need to invest more in the business to maintain quality and stand out in the market".

When new technology meets traditional business

Hari Chandra Prajapati

Hari Chandra Prajapati runs his business, Jojolapa Ceramics, in Madhyapur Thimi Municipality-5, Chapacho, Bhaktapur. He earned nearly 2 million NPR this year. Last year, his sales were only worth half this amount. Through this business, he earns enough to support himself and provides employment to local people as well.

Any small effort can have a large impact on a business. Prajapati, who originally ran his business using traditional methods and tools, said that after receiving an electric kiln from the Sustainable Livelihoods Support Project, his business has been doubled. "After getting

an electric kiln, the production increased and the work environment could simultaneously be kept clean" said Prajapati. "I did not know about this new technology. With the support of this project, I got the opportunity to learn more about the modern technology".

With the support of the project, he has also been able to increase the number of employees working for him. Recalling his past, he shared the difficulties he faced running his business in the early phases, but now he is very proud to be able to provide employment to the people. His staff earn between 5000 NPR and 40,000NPR a month. His products are sold in shops in Kamal Pokhari Kathmandu, Vedasingha and Naya Thimi.

He is also now able to supply products to Fair Trade Members like 'SAARC Chamber Craft Village' and 'Sana Hastakala'. Prajapati has even planned to purchase 3 more electrical kilns to increase production in his business. With these new kilns, he could increase his production by

four times and also be able to give more job opportunities to locals.

Now his neighbors have started praising him. Neighbors ask him the process of operating his business in a modern way and are interested in following in his footsteps, which makes him feel proud.

Working and doing business together

Gita Timilsina

'Sarangee Danda Women Agricultural Cooperative' is located in the Godawari municipality ward no 7, Devichaur, Lalitpur. The cooperative was established seven years ago and was originally comprised of 25 women; however, 215 women are now affiliated with it. The cooperative used to work on the production of vegetable seeds. However, the 2015 quake completely paralyzed the cooperative. They

considered closing their doors, and the cooperative operator was not sure if or how to continue the organization.

However, connecting with the Sustainable Livelihoods Support Project helped the cooperative greatly by providing basic trainings on producing different varieties of Nepali hog plum (lapsi). After receiving training and getting some machines from the project, the cooperative became able to get back on its feet. "We were in a dilemma on how to carry out a Nepali hog plum processing business" said Gita Timilsina, chairman of cooperative. The cooperative succeeded in earning 150,000 NPR in two months after the project supported them with different tools and equipment like a pulping machine, packaging machines, grinder and a digital weighting machine. 200 kilograms of hog plum are collected daily from Devichaur.

The cooperative has taken the

initiative to build a dust free fiber house, with necessary support from the project, to protect the product from dust. They have been selling sugar candy, red candy, white candy and dried hog plum in different markets of Kathmandu, Bhaktapur and Lalitpur.

Women working in this cooperative have increased their social reputation and are now self-dependent. This is the impact of the project on their lives.

Becoming an entrepreneur through skill-training

Dil Maya Bajracharya

Dil Maya Bajracharya, was a victim of the 2015 earthquake. She lost everything in the quake, but she has now revived her business and turned her life around by becoming an entrepreneur. She succeeded in becoming an entrepreneur in three years, a major

accomplishment and exemplary part in her life.

Bajracharya provides training and employment in woodcrafts to local people. She strongly believes in peoples' ability and skills to generate an income for themselves if they have passion and dedication. She has been providing trainings and employment in her business since 1996, however the 2015 quake brought immense challenges in her life as the quake destroyed her home and buried her wood crafting tools inside it. After getting support from the Sustainable Livelihoods Support Project, she saw hope for her future. The project helped her to operate two basic and one advanced training. This brought her much relief. The trainings increased her self-confidence and helped her to help people become entrepreneurs. She could also get skilled human resources for her business after this training.

"After the earthquake, all the tools got buried and lost" she said. "However, I received support from the project to lead three new trainings and they also provided tools, which

once again brought me work". She taught wood carving to 32 people including 24 women and 8 men. Now, 15 of them are working professionally with her, and some are self-employed and became entrepreneurs. Most of her employees are housewives who are earning between 15,000 and 30,000NPR a month.

Having employable skills bring much confidence to the people who were affected by the earthquake. She herself has been selling 150 different types of wooden crafts in the market that have been produced from Bungamati Woodcraft. She said: 'If we are able to provide advanced skill training, the youth could create new jobs and could be self-employed. In the future, she would like to be able to provide her trainees with the tools necessary for woodworking, so they could immediately become entrepreneurs.

“Working with my friends in a group has boosted my courage and self-esteem.” says Bimala Shrestha, aged 48, of Chautara Sangachowk gadi municipality ward no 5. Since 2017, she has pursued her dream to be an entrepreneur, working with 13 other skilled fellows. Together, they form the Jugal hand knitting producer group. She knits woolen sweaters, scarves, gloves, bonnets and socks.

Empowered through entrepreneurship

Bimala Shrestha

She says her work was originally rather difficult, however since the skill development training and business management training provided by ‘Sustainable Livelihoods Support Project’, the business has blossomed and her income has increased.

Bimala is the operator of the hand weaving group. She affirms her employees are now capable of designing and producing the woolen products demanded by the market after receiving the training. Currently, sweaters are in high demand in the market. The products produced by the group are sold at the local market. Bimala’s monthly sales are approximately 17,000 NPR a month. Bimala also provides knitting trainings to interested peoples and helps them to be an entrepreneur like her. Some of her students are now able to sell their products by working in their own home, earning 7000 NPR a month.

With her income from her business, she is now able to manage household expenses by

herself. She says, “after earning money my self-confidence has been increased”.

In the future, the women are looking to expand their market and their production. They are actively looking to expand their sales outside their local market. The project supported her by enabling her to visit Fair Trade Member Organizations ‘Sana Hastakala’ and ‘SAARC Chamber Craft Village’ for their market expansion. They are also planning on establishing their own local market outlet.

These women have become role models for many other women in their community.

A new beginning for differently-abled people

Possible Life Centre: Alok Chaudhary

Being a person with a disability can be quite challenging when the proper resources are not in place. Fortunately some people, such as Alok Chaudhary, ensure these resources are available to differently-abled people in order for them to live a sustained and meaningful life.

Chaudhary established 'Possible Life Centre' in Kathmandu, an organization aimed at aiding differently-abled peoples with the support of the Sustainable Livelihoods Support Project. Currently, 14 people are affiliated with this Centre. Its purpose was to teach people with disabilities the skill of stitching clothes, however this endeavor was not an easy one. The Centre

faced financial difficulties at its inception, however the project was able to support them by providing 5 sewing machines, a cutting machine, an over lock machine, 5 scissors and 5 chairs. The people who had learned skills were able to get a job in the sector. Their economic status began to improve. Now they are earning double the income they were previously. Initially, they used to earn 7,000NPR a month but now they earn 13,000NPR. The producers working at the center prepare Gawn, maxi, petikot for women; daura, suruwal for men and shirts for children.

The Centre has been paying NPR 30,000 for rent of land. Only five sewing machines were available in the beginning and there was less production. "After the project provided us with machines, the production increased with market demand" said Chaudhary.

The Centre is also planning on bringing in raw materials for stitching in the future, in order to increase profits.

about β ook

The Earthquake of 25th April 2015 and its aftershocks had killed 8,790 people, injured around 22,300 people and the detail survey conducted by National Reconstruction Authority in 31 Earthquake affected district shows that almost 800,000 personal houses were either damaged or destroyed.

The earthquake has had disproportionate effect on the lives and livelihoods of FTGN producers, heightening their vulnerabilities. Small producers associated with the FTGN lost their homes, work place, tools and equipment, raw materials and their daily livelihood options affecting the entire supply chain of business. Member organizations associated with FTGN have equally faced damages and lost businesses. This resulted delay in deliveries and cancellation of the business orders causing short-term revenue declines, as well as losing long-term business opportunities to the Fair Trade Group Nepal Member Organizations (FTGN-MOs).

With the financial and technical support from Oxfam, Fair Trade Group Nepal (FTGN) had implemented "Sustainable Livelihoods Support for the Earthquake Affected Families in Nepal" project in 5 most affected districts of Nepal namely Sindhupalchowk, Nuwakot, Bhaktapur, Lalitpur and Kathmandu. The goal of the project has been to improve livelihoods and economic opportunities for 4,500 Earthquake affected men and women by supporting them to start

and their and revive their producers in 5 districts. Project focused in promotion of ten products: Ceramic products, Felt products, Ginger products, Hand knitting, Lapsi products, Leather products, Lokta paper products, Tailoring, Weaving, Wood carving. The duration of the project was 3.5 years starting from January 2016 to June 2019.

The major interventions of the project were: entrepreneurship development & business management training, product based skill development training, equipment and tools support, access to finance and market (local market and Fair Trade Group Nepal's Member Organizations), enhance business capacity of the FTGN-MOs and producers, provide business development services (BDS), establishment of Market Outlet and promotion of Fair Trade principles and practices.

Till March 2019, the project has supported 5008 producers to start and improve their business. They have now improved their livelihoods with the earnings from the business. The project has not only improved the financial status of the producers but also their socio-political condition. By improving the producer's self-confidence, society's view towards them has changed. The producers have acquired a whole set skills like business management skills, production skills, marketing skills; equipment/tools; access to market and finance and also improved the capabilities of leadership.

Major achievement as of March 2019

- 5008 producers/entrepreneurs including 4229 women are benefitted.
- 2,026 producers/entrepreneurs including 1,878 women received product based skill training.
- 3807 producers/entrepreneurs including 3144 women received equipment's/tools support.
- 488 producers/entrepreneurs including 417 women received entrepreneurship and business management trainings.
- 4618 producers/entrepreneurs including 3909 women linked with Fair Trade Member Organizations and buyers.
- 6 event of Trade Fair participated and organized.
- 1 Event Asia Fair Trade Summit organized.
- 3 World Fair Trade Day celebrated.
- 5 Events of advocacy related activities conducted to promote Fair Trade Principles and Practices.
- 6 contingency plans developed of FTGN and Member organizations as a part of capacity building.
- A Business Development Service Center has been established.
- One market outlet was promoted for market promotion of products.

This book is collection of stories about the producers/entrepreneurs who transformed their lives through hard work with a helping hand from Oxfam and FTGN in five districts. We hope these stories will inspire many other producers/entrepreneurs to take the extra mile.

Alok Chaudhary
Secretary, Possible Life

4

Bimala Shrestha
Proprietor, Jugal Hatte Bunai Samuha

5

Dilmaya Bajracharya
Teacher, Bungmati Kasthakala

6

Geeta Timilsena
President, Sarangi Danda Mahila Krishi Sahakari Sanstha

7

Harichandra Prajapati
Proprietor, Jojolapa Seramix

8

Krishna Bahadur Budhathoki
Proprietor, KB Collection

9

Krishna Kumari Poudel (Maharjan)
Founder, Anugraha Handicraft

10

Madhav Adhikari
Proprietor, Maharudra Mahadev Jingar Processing Group

11

Nawaraj Adhikari
Proprietor, Unique Leather Handicraft Pvt. Ltd.

12

Ratimaya Thapamagar
President, Jaudanda Mahila Bikash Bahudesiya Sahakari Sanstha

13

Reshma Shrestha
Proprietor, Reshma Tailors

14

Sanchala Niroula
Accountant, Ipsa Nepal

15

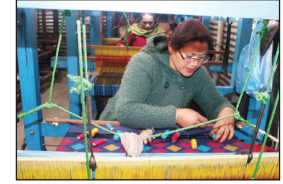
Seti Tamang
Pikhuri VDC, Wada No. 7, Nuwakot

16

Sumitra Tamang
Proprietor, Silaie Bunaie Sangachowkgadhi Nagarpalika Wada No. 6, Gaurati

17

Sunita Karmacharya
Businessman, Mangalache Dhaka Udhog

18

Sushila Rai
Silai Byabasai Bidur Nagarpalika

19

Geeta Rimal
Proprietor, Silai Bunai Bidur Nagarpalika Wada No. 4, Nuwakot

20

Manju Mulguthi
Student, Bhaktapur Nagarpalika

21

Sanchita, Nirjala Shrestha
Silai Udhymi, Nuwakot

22

Shovita Shakya
Kasthakala Byabasai, Bungamati, Lalitpur

23

Entrepreneurs growing towards Success

(Success Story)

